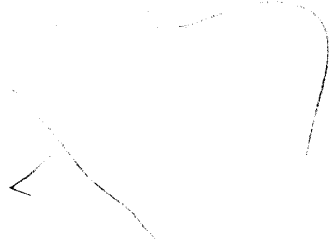

**HALK KÜTÜPHANELERİNDE
YETİŞKİN EĞİTİMİ VE
CEBECİ HALK KÜTÜPHANESİ**

Hasan Uyanık

Hacettepe Üniversitesi
Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi
Yönetmeliği'nin
Kütüphanecilik Bilim Dalı İçin Öngördüğü
BİLİM UZMANLIĞI TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

Ankara
Haziran, 1982

"MESEF Dekanlığına,

İşbu çalışma, jürimiz tarafından, Kütüphanecilik bilim dalında BİLİM UZMANLIĞI TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: _____

Üye : _____

Üye : _____

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .... / .... / 1982

Dekan

Ö N S Ö Z

Topluma hizmet vermekle görevli olan halk kütüphaneleri, özellikle yetişkinlerin okul eğitimi dışında, yaşamları boyunca eğitimlerini sürdürebilmelerinde etkili olan kültür ve eğitim kurumlarıdır.

Gelişmiş olan ülkelerde, yetişkinlerin eğitiminde son derece etkili olan halk kütüphaneleri Türkiye'de bu görevini yerine getirememektedir. Ayrıca yetişkinler halk kütüphanelerine gerekli ilgiyi göstermemekte, bu kurumların kendi durumlarını iyileştirmeleri için basvıda bulunmamaktadırlar.

Türkiye'deki halk kütüphanelerinin yetişkin eğitimi alanındaki eksikliklerini yansıtmak amacıyla, Cebeci Halk Kütüphanesi'nin bu alandaki çalışmalarını bilim uzmanlığı tez konusu olarak aldık. Bu Kütüphane'nin yetişkin eğitiminde başarılı bir düzeye ulaşması için yapacağımız öneriler, yurdumuzdaki diğer halk kütüphanelerine örnek olacaktır.

Tez çalışmamızın yönetiminde büyük yardımlarını gördüğüm Doç.Dr. Nilüfer Tuncer ve Dr. Tülin Sağlamtunç'a teşekkürlerimi sunarım. Cebeci Halk Kütüphanesi'nin durumunun ve yetişkinlere sunduğu hizmetin saptanmasında, özellikle anketin uygulanmasında yardımcı olan Kütüphane yöneticisi ve görevlilerine de teşekkürü borç bilirim.

Hasan Uyanık

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vii
I. BÖLÜM: GİRİŞ	
Konunun Önemi	1
Çalışmanın Amacı	2
Çalışmanın Yöntemi	3
Çalışmanın Kapsamı	4
Yararlanılan Kaynaklar	5
I. Bölümün Dipnotları	7
II. BÖLÜM: YETİŞKİN EĞİTİMİ VE HALK KÜTÜPHANELERİ	
Yetişkinlerin Tanım ve Özellikleri	9
Yetişkin Eğitimi ve Özellikleri	9
Yetişkin Eğitimi ve Halk Kütüphaneleri	11
1. Okuma Eğitimi	13
2. Materyal Sağlama	14
3. Danışma Hizmeti	15
4. Toplumsal Kurum ve Derneklere Verilen Hizmet- ler.....	16
5. Özel Gruplara Verilen Hizmetler	16
6. Küçük Grup Programları	17
II. Bölümün Dipnotları	19
III. BÖLÜM: CEBECİ HALK KÜTÜPHANESİ'NDE YETİŞKİNLERE VERİLEN HALK KÜTÜPHANESİ HİZMETİ	
Cebeci Semtinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri	21
Cebeci Halk Kütüphanesi	22
1. Tarihsel Gelişim	22
2. Okuyucu	23
3. Koleksiyon	25
4. Bütçe	26
5. Personel	27

Sayfa

6. Yapı	28
III. Bölümün Dipnotları	30
IV. BÖLÜM: CEBECİ HALK KÜTÜPHANESİ'NDE YETİŞKİNLERE UYGULANAN ANKETİN SONUÇLARI VE DEĞERLEN- DİRİLMESİ	
Ankete Katılanların Cinsiyeti	32
Ankete Katılanların Yaş Durumu	32
Ankete Katılanların Mesleki Durumları	33
Ankete Katılanların Kütüphaneye Gelme Nedenleri ...	34
Ankete Katılanların Kitap Seçimi	35
Kütüphane Koleksiyonunun Yeterliliği	36
Beğenilen ve Ödünç Alınan Kitap Konuları	36
Kütüphane Koleksiyonunun Eksik Yönleri	38
Ankete Katılanların Kültürel Etkinlikler Konusunda- ki Düşünceleri	39
Ankete Katılanların Kütüphaneden İstekleri	39
V. BÖLÜM: ELEŞTİRİ VE ÖNERİLER	
Cebeci Halk Kütüphanesi'nde Yetişkinlere Verilen Hizmetin Eleştirisi	43
Cebeci Halk Kütüphanesinde Uygulanacak Yetişkin Eğitimi İle İlgili Öneriler	49
V. Bölümün Dipnotları	55
EK-ANKET FORMU	56
ÖZET	58
ABSTRACT	59
KAYNAKÇA	60

TABLOLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 3-1. Cebeci Halk Kütüphanesi Okuyucularının Gruplanışları (1977-1981).	: 23
3-2. Cebeci Halk Kütüphanesi'nde Okuma Salonunda Okumak Üzere ve Evlere Ödünç Kitap Alan Yetişkinlerin Sayıları (1977-1981).	: 24
3-3. Cebeci Halk Kütüphanesi Koleksiyonunun Konulara Göre Dağılımı (1981).	: 25
3-4. Cebeci Halk Kütüphanesi'nde Çalışanların Sayıları ve Eğitim Düzeyleri (1977-1981).	: 27
4-1. Ankete Katılan Yetişkinlerin Yaş Durumları.	: 33
4-2. Ankete Katılanların Mesleki Durumları.	: 34
4-3. Ankete Katılanların Beğendikleri ve Ödünç Aldıkları Kitapların Konuları.	: 37

I. BÖLÜM: GİRİŞ

Konunun Önemi:

Bilim, teknoloji ve sanat alanındaki yeniliklere bağlı olarak hızla değişen dünyamızda, ülkeler bu değişime ayak uydurmalı, yenilik ve gelişmeleri sürekli olarak izlemelidirler. Bunun için de toplumun büyük bir kesimini oluşturan yetişkinlerin sürekli olarak eğitilmeleri, gençlerle aralarında kuşak farkından doğan bilgi eksikliğinin kapatılması gerekmekte, yaşam boyunca sürecek bu eğitimde halk kütüphanelerine büyük görevler düşmektedir.

Halk kütüphaneleri amaç ve görevleriyle, toplumu oluşturan kadın, erkek, her düzeyden, her yaştan kişilere ve özellikle yetişkinlere hizmet veren kuruluşlardır.

Ürgün eğitimden geçmiş yetişkinler gibi, okuma ve yazmayı kendi kendine, ya da kurslara katılarak öğrenen yetişkinler de bilgi ve görgülerini artırmak, ilgi duydukları bir konuda bilgi sahibi olmak, uğraştıkları işle ilgili yenilikleri izlemek ve öğrenmek, okuma zevklerini tatmin etmek için kitap okumaya gereksinim duyarlar. İşte halk kütüphaneleri yetişkinlerin gereksinim duydukları eserleri sağlamak, düzenlemek ve onlara sunmak zorundadırlar.

1980 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre, ülkemizde nüfusun % 33.3'ü (yaklaşık olarak 13 milyon kişi) okuma-yazma bilmemekte, bunun yaklaşık 6 milyonu (12-44 yaş arası) çalışan nüfus içerisinde yer almaktadır. Okuma-yazma bilmeyenlerin % 66.9'u kadın, % 33.1'i ise erkektir. ^{1/}

Atatürk'ün 1928 yılında büyük ümitlerle başlattığı okuma-yazma seferberliğinden bu yana, 53 yıl geçmesine rağmen ülkemizde okuma-yazma sorunu çözümlenememiştir. 1928'lerde başlatılan bu seferberlikte ilk yılda 600.000 vatandaşa okuma-yazma öğretilirken, bu sayı 1979 ve 1980

yıllarında 4000'e kadar düşmüştür^{2/}.

1981 yılının Atatürk'ün 100. doğum yıldönümü olması nedeniyle okuma-yazma seferberliğine yeniden hız verilmiş, okuma-yazma bilmeyen tüm vatandaşlara okuma-yazma öğretilmesi planlanmıştır. Okuma-yazma seferberliğinin bir gereği olarak, halk kütüphanelerinin şimdi bu konuya el atmaları gerekmektedir. Ayrıca okuma-yazma bilen yetişkinlerin çoğunluğunun okuma alışkanlığına sahip olmadıkları düşünülürse, halk kütüphanelerimize büyük görevler düştüğü kolayca anlaşılabilir. Okuma alışkanlığı kazanmış ve kazanmamış tüm yetişkinlerin halk kütüphanelerine çekilmesi, kendi kendilerini yetiştirmelerine, yaşam boyunca sürecek bir eğitim görmelerine yardımcı olunması gereklidir.

Gelişmiş ülkelerde yetişkinlerin eğitiminde halk kütüphaneleri son derece etkili olurken, yurdumuzda halk kütüphaneleri yalnızca çocuk ve gençlere hizmet vermekte, yetişkinlere yönelik çalışmalarda bulunmamaktadır. Oysa, yurdumuzun sosyo-ekonomik özellikleri böyle bir hizmeti zorunlu kılmaktadır.

1980 nüfus sayımına göre şehir içi nüfusu 1.887.755^{3/} olan Ankara kentinde anket, görüşmeler ve gözlem sonucu halk kütüphanelerinde yetişkinlere yönelik hizmet verilmediği saptanmış, bu nedenle konu daha da önem kazanmıştır.

Çalışmanın Amacı:

Yetişkinlere ilgi duyacakları her tür materyali sağlama yanında tartışma, konferans, sergi, film gösterileri, müzik konserleri gibi kültürel etkinliklerde de bulunan halk kütüphanelerinin önemi büyüktür. Yetişkinlerin eğitiminde halk kütüphanelerinin gereği ülkemizde yeterince bilinmemekte, halk kütüphanelerimiz çeşitli nedenler yüzünden isimlerinde geçen "halk"ı oluşturan gruplardan yalnızca çocuk ve gençlere bir

ölçüde hizmet vermekte, yetişkinler ise bu hizmetin dışında kalmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde yetişkinlerin eğitiminde son derece etkili olan ve halkın kendi kendini yetiştirdiği "halkın üniversitesi" diye de isimlendirilen halk kütüphanelerinin bu yönünün yurdumuzda gereği gibi anlaşılmamış olması bizi bu tür bir çalışmaya yöneltti.

Çalışmamızda yetişkinlerin neden eğitilmeleri, bu eğitimde halk kütüphanelerinin rolünün ne olması gerektiğini ve Cebeci Halk Kütüphanesinin yetişkinlerin eğitiminde etkili olamamasının nedenlerini açıklamayı ve çözüm yolları önermeyi amaçladık. Çalışma alanımızı Cebeci Halk Kütüphanesi olarak sınırladık. Ankara kenti sınırları içinde hizmet veren iki halk kütüphanesi müdürlüğünden birisi olması ve yetişkin okuyucu sayısının şube kütüphanelerinin yetişkin okuyucu sayısından daha çok olması nedeniyle Cebeci Halk Kütüphanesini tercih ettik. Bu Kütüphanenin yetişkinlerin eğitimindeki rolü, bir ölçüde bu kurumların Ankara kenti ve Türkiye çapında durumlarını yansıtacaktır.

Çalışmaya başlamadan önce kurduğumuz hipotez "Cebeci Halk Kütüphanesi ancak personel, bütçe, bina, koleksiyon anlayışı değiştiği takdirde yetişkin eğitimini istenen biçim ve düzeyde verebilir." dir. Sağladığımız çeşitli veriler, yaptığımız anket, görüşme ve gözlemler sonunda bu hipotez kanıtlanmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın Yöntemi:

Çalışmamızda "survey" ya da betimleme adı verilen yöntemi uyguladık. "Bu yöntem, olayların, objelerin, varlıkların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir. Bu tip incelemeler mevcut durumları, koşulları ve özellikleri

aynen ortaya koymaya çalışır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamaya çalışır."^{4/} Bu bilimsel araştırma yöntemine uygun olarak da veri toplama teknikleri içinde yer alan anket, gözlem ve görüşme yoluyla gerekli verilerin toplanmasına çalışılmıştır.^{5/}

Bu amaçla, 27 Ocak-3 Mart 1982 tarihleri arasında Cebeci Halk Kütüphanesinde 82 yetişkine 10 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Okulların dinlenme tatilleri bu tarihler arasına rastlamıştır. Öğrencilerin ders çalışmanın dışında, daha çok yararlanmak amacıyla kütüphaneye gelecekleri ve sayılarının daha az olacağı, bu nedenle yetişkinleri saptamanın kolaylaşacağı düşüncesiyle anketin uygulama tarihi olarak yukarıdaki tarihler seçilmiştir.

Kütüphanenin en son durumu konusunda bilgi edinebilmek için kütüphane yetkilisi ve görevlilerle görüşmeler yaparak, gözlemlerde bulduk.

Araştırmamızı yürütebilmek için seçtiğimiz bu yöntemlerin ışığı altında yetişkin eğitiminin tanımı, yetişkinlerin eğitiminde halk kütüphanelerinin rolünü ve değişik ülkelerdeki uygulamaları saptamak için geniş çapta bir bibliyografik taramaya giderek gerekli literatürü saptadık.

Çalışmanın Kapsamı:

Çalışmamızın başlangıcında konunun önemini belirtip, amacı, çalışma yöntemimizi, kapsam ve kaynaklarımızı tanıttıktan sonra; II. Bölümde yetişkinlerin ve yetişkin eğitiminin tanım ve özellikleri, bu eğitimde halk kütüphanelerinin yüklenmesi gerekli olan görevler üzerinde durduk.

Tezimizin III. Bölümünde ise Cebeci senti ve Cebeci

Halk Kütüphanesi tanıtılmış, bu kütüphanede yetişkinlere verilen hizmet anlatılmış; IV. Bölümde de Cebeci Halk Kütüphanesinde yetişkinlere uygulanan anketin sonuçları açıklanmış ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

Son bölüm olan V. Bölümde ise Cebeci Halk Kütüphanesinde yetişkinlere verilen hizmetin geliştirilmesi, gerçek anlamda bir yetişkin eğitimi verilebilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Kütüphane Ekim 1979 ve 19 Ekim 1981 tarihleri arasında 2 yıl süreyle kapalı kaldığından daha sağlam veriler elde edebilmek için, geriye giderek çalışmamızı süre olarak 1977-1981 yılları arasında sınırladık.

Yararlanılan Kaynaklar:

Araştırma konumuzla ilgili olarak özellikle yetişkin eğitimi ve bu eğitimde halk kütüphanelerinin rolü konusunda Library Literature^{6/} ve Library and Information Science Abstracts^{7/} isimli dergileri tarayarak değişik ülkelerde bu alandaki çalışmalarını saptadık.

Yetişkinlerin eğitiminde halk kütüphanelerinin rolü konusunda ALA Public Library Association'ın yayınladığı A strategy for public library change^{8/}, Carl Thomsen, Edward Sydney ve Miriam Tompkins'in birlikte yazmış oldukları Yetişkinlerin eğitiminde halk kütüphaneleri^{9/} isimli eserlerden yararlandık.

Konuyla ilgili yerli kaynakların saptanması için Abdullah Savaşçı ile Nurten Eke'nin Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası^{10/} adlı çalışmaları, Türkiye Bibliyografyası^{11/}, Türkiye Makaleler Bibliyografyası^{12/} ve Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni^{13/} isimli yayınlar taranmıştır.

Yetişkin eğitimi de içeren halk eğitimi konusunda

Cevat Geray'ın Halk eğitimine giriş ^{14/}, Watson Dickerman'ın Türkiye'de halk eğitimi hakkında rapor ^{15/}, Eşref Kılıç'ın Halk eğitiminde kuram ve uygulama ^{16/}, DPT'nin yayınladığı Yaygın eğitim özel ihtisas komisyonu raporu ^{17/} isimli eserlerden ve Türkiye'de Yaygın Eğitim Semineri. Eskişehir, 29-31 Ocak 1975 isimli seminerin tebliğlerinden ^{18/} yararlanılmıştır.

Konumuzla yakından ilgili olarak Dr.Tülin Sağlam-tunç'un Ankara'da halk kütüphanesi hizmeti ^{19/} isimli doktora tezinden geniş ölçüde yararlanılmıştır.

Tezin düzeni, dipnotların verililişi ve kaynakçanın hazırlanmasında, Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesinin hazırladığı Bilim Uzmanlığı ve Doktora tezlerinin yazılmasında, tebsirinde ve ciltlenmesinde göz önünde tutulacak standartlar(esaslar) ^{20/} isimli yayın temel alınmıştır.

I. Bölümün Dipnotları

- 1/ T.C.Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü. Okuma-Yazma Seferberliği. Ankara, 1981. s.9.
- 2/ a.e., ss. 9-10.
- 3/ T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. Genel nüfus sayımı idari bölünüş 12.10.1980. Ankara, 1981. s.4.
- 4/ Kaptan, Saim. Bilimsel araştırma teknikleri. Geliştirilmiş 2. bsm. Ankara: Tekişik Matbaası, 1977. s.129.
- 5/ a.e., ss. 175-192.
- 6/ Library Literature. New York: The H.W.Wilson Company, 1936.
- 7/ Library and Information Science Abstracts. London:Library Association, 1969-
- 8/ American Library Association (A.L.A.). Public Library Association. A strategy for public library change. Proj.coor.Allie Beth Martin. Public Library Association, 1972.
- 9/ Thomsen, Carl, Edward Sydney (ve) Miriam Tompkins. Yetişkinlerin eğitiminde halk kütüphaneleri. Ankara: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 1962.
- 10/ Savaşçı, Abdullah-Nurten Eke. Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası. Ankara: Güven Matbaası, 1976.
- 11/ Türkiye Bibliyografyası. İstanbul: Maarif Basımevi; Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1934-
- 12/ Türkiye Makaleler Bibliyografyası. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi; Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1952-

- 13/ Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1952-
- 14/ Geray, Cevat. Halk eğitime giriş. Ankara: A.Ü.Eğitim Fakültesi, 1970.
- 15/ Dickerman, Watson. Türkiye'de halk eğitimi hakkında rapor. Ankara: Maarif Basımevi, 1956.
- 16/ Kılıç, Eşref. Halk eğitiminde kuram ve uygulama. Ankara: TODAİDE, 1981. (Türkiye ve Orta Doğu Anme İdaresi Enstitüsü Yayınları No: 190)
- 17/ T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilâtı. Yaygın eğitim özel ihtisas komisyonu raporu. Ankara, 1971.
- 18/ Türkiye'de Yaygın Eğitim Semineri. Eskişehir, 29-31 Ocak 1975. Türkiye'de yaygın eğitim (seminer tebliğleri). Eskişehir: İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, 1976.
- 19/ Sağlamtuğ, Tülin. Ankara'da halk kütüphanesi hizmeti. Hacettepe Üniversitesi, MESEF (Basılmamış) Doktora Tezi. Ankara, 1980.
- 20/ Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi. Bilim Uzmanlığı ve Doktora tezlerinin yazılmasında, teksirinde ve ciltlenmesinde göz önünde tutulacak standartlar (esaslar) yönergesi. (Fakülte Kurulu'nun 3.9.1975 tarih ve 17 sayılı kararıyla kabul edilmiştir.)

II. BÖLÜM: YETİŞKİN EĞİTİMİ VE HALK KÜTÜPHANELERİ

Yetişkinlerin Tanım ve Özellikleri:

Yetişkin eğitiminin önemini, gereğini ve eğitim bütünlüğü içerisindeki yerini ve özelliğini, açık ve anlaşılır bir şekilde belirtmek için bu eğitimin yöneldiği kişileri ve eğitim gereksinimlerini tanımak gerekmektedir.

Yetişkinler, yaş ve fiziksel yapı bakımından çocukluk ve ergenlik çağından çıkmış; akıl, eğitim düzeyi, öğrenme isteği, cinsiyet ve öteki özellikleri, nitelikleri bakımından birbirinden farklı olan bireylerdir. Önemli bir özellikleri okul çağı dışında bulunmalarıdır. Bunlar toplumda birer sorumluluk yüklenmiş ve üretici duruma geçmiş kişilerdir^{1/}.

Yetişkinler, boy ve vücuttaki diğer organlar arasındaki oran, doku ve hormonlardaki değişiklikler, duyu organlarında başlayan gerilemeler, bunların hastalıklara karşı duyarlılık göstermesi gibi fiziksel özellikler bakımından çocuk ve gençlerden farklılık gösterirler. Ayrıca her yetişkinin kendine özgü bir tutumu ve olaylar karşısında değişik bir davranışı vardır^{2/}.

Yetişkin Eğitimi ve Özellikleri:

"Yetişkin eğitimi" terimi yetişkinler için düzenlenen eğitim faaliyetlerini belirtmekte kullanılmaktadır. Bu eğitim planlanmış, resmi ya da resmi olmayan bir eğitimidir. Yetişkinin eksiklerini tamamlayan, ya kendi çabalarıyla veya başka birinin ya da bir grubun yardımıyla kişisel yetenekleri geliştiren arzu edilen eğilimleri kazandıran faaliyetler olarak tanımlanabilir. Yetişkin eğitimi faaliyetleri, kişisel ilgilere göre değişen, farklı şekillerde olabilen, kuruluş ve derneklerin yardımlarıyla da yapılan bir eğitimidir.^{3/}

"Halk eğitimi", "yığın eğitimi", "toplum eğitimi", "sosyal eğitim", "yaygın eğitim" ve benzeri adlar altında girilen eğitim çabaları yetişkinlere yönelmiş eğitim türleridir.^{4/}

E.M.Hutchinson'a göre yetişkin eğitimi "Meslekleriyle doğrudan doğruya ilgili olmaksızın kişisel yeteneklerini geliştirmek, bölgesel, ulusal veya uluslararası alanda, bir toplumun üyesi olarak, toplumsal sorumluluklarını artırmak isteyen yetişkinlerin kendi iradeleriyle giriştikleri eğitimin her çeşidine denilmektedir."^{5/}

Yetişkin eğitimi, toplumun en büyük kesimini oluşturan ve okul çağı dışında olan yetişkinlerin, bilgi ve becerilerini geliştirmek, yaşam seviyelerini yükseltmek, gelişen dünyanın şartlarına uyum sağlamasına yardımcı olmak için yapılan eğitimidir.

Yetişkin eğitimi, yetişkinlerin sorunlarını çözmeye, haklarını korumasına, sorunların temelinde yatan gerçek çelişkileri görmesine, bilinçlenmesine yardım eden sistemli, planlı, düzenli bir eğitimidir.

Okuma güçlüğü çeken yetişkinlerin okuma alışkanlığı kazanmaları, eğitimlerini yarıda bırakmak zorunda kalanların da eğitimlerini tamamlamaları, genç kuşakla aralarındaki bilgi eksikliğinin kapatılması gereklidir. Yetişkinler sürekli olarak kendilerini yenilemeli, yeni ilgi ve beceriler kazanmalı, iş ve mesleklerindeki yenilik ve gelişmelerden haberdar olmalıdırlar.

Yırsal kesimlerden büyük şehirlere göç eden kişilerin, bu yeni yerleşim yerlerine uyum sağlamaları, modern yaşamın gereklerini yerine getirmeleri için eğitilmeleri zorunludur.

Yetişkin eğitimi, yetişkinlerin ilgi, yetenek ve isteklerine göre düzenlenir ve onlara yeni ilgiler kazandırır. Okul-öğrenci ilişkisinin sıkı kuralları ve disiplini yoktur.

Bu eğitim, yetişkinlerin yurttaşlık ve diğer toplumsal görevlerinde, ev ve aile yaşamlarında, meslek seçiminde, hayatlarını kazanmalarında ve insanlarla iyi ilişkiler kurmalarında yardımcı olur 6/. Yetişkinlerin boş zamanlarını yapıcı ve yararlı bir şekilde değerlendirmelerini sağlar.

Yetişkin Eğitimi ve Halk Kütüphaneleri:

Yetişkin eğitimi için kütüphaneye gereksinim olduğu kuşkusuzdur. Bu eğitimin yararı kütüphane kaynaklarının kullanılmasıyla artacaktır. Toplumda genel eğitim düzeyinin yükselmesi, sürekli eğitim kavramı, boş zamanların artması, mesleki bilgilerin güncelleştirilmesi ve yenilenmesi, genç kuşakla yaşlı kuşak arasındaki bilgi eksikliğinin azaltılması, sosyal ve politik sorunların karışıklığı yetişkin eğitiminin önemini artırmıştır 7/.

Bütün bu nedenler halk kütüphanelerinin önemini artırmış ve kişilerin sürekli olarak eğitilmeleri için bu kuruluşlara yeni görev ve sorumluluklar yüklemiştir.

"Halk kütüphaneleri, kadın-erkek her yaşta, her seviyede ve her meslekten okuyucunun çeşitli konulardaki fikir ürünlerinden ücretsiz ve serbestçe yararlanmasını sağlayarak, bölgesinin kültürel, sosyal ve teknik kalkınmasına yardımcı olan kurumlardır." 8/ Yetişkin eğitimi kuruluşları arasında halk kütüphaneleri, belki de yetişkin eğitimi veren en uygun kuruluşlardır 9/. Çünvü halk kütüphanesi, yetişkinlerin eğitimi için resmî, sürekli ve geleneksel olmayan eğitimin yapıldığı bir yerdir 10/. Yetişkin eğitimi ve halk kütüphanesinin birbirlerini desteklemesi gerekir. Biri diğerinin yararının artmasını sağlayabilmektedir. Bu iki hizmet aynı amaca yönelik olup, her ikisi de yetişkinlere hizmet etmektedirler 11/.

Yetişkin eğitimiyle ilgili olarak Halk Kütüphanelerinin görevleri ikiye ayrılmaktadır. Bunlar: 12/

1- Yetişkin eğitimiyle uğraşan diğer kuruluş ya da derneklerin çalışmalarında yardımcı olmak,

2- Bir eğitim ve kültür merkezi olarak yetişkin eğitimiyle ilgilenmek.

Halk Kütüphanelerinin yetişkin eğitimi açısından en büyük özelliği, yetişkinlerin kendi kendilerini eğitmelerinde yardımcı olma'dır. Yetişkinlerin iyi eğitilebilmele-ri için iyi birer okuyucu olmaları, çocuk yaşlarından başlayarak okuma zevk ve alışkanlığı almaları, yetişkin hale gelince de bunu devam ettirmeleri gerekir. Bu nedenle, halk kütüphaneleri meslek ve eğitim düzeyleri ne olursa olsun, yetişkinlerin ilgi ve gereksinimlerine yanıt verecek, okuma zevklerini tatmin edecek her tür yayını koleksiyonlarında toplamalı ve yararlanmaya sunmalıdır.

Halk Kütüphanelerinin yetişkinlere yeterli bir hizmet verebilmeleri ve onların eğitiminde etkili olabilmeleri için, hizmet verdikleri yetişkinlerin özellikleri, ilgi ve alışkanlıkları, gereksinimleri, toplumsal görevleri saptanmalıdır. Ayrıca yetişkinlerin içinde yaşadığı çevrenin sosyal, politik, ekonomik özellikleri ve sorunları bilinmelidir 13/.

Yetişkinlerin ve yaşadıkları sosyal çevrenin özelliklerine uygun olarak halk kütüphaneleri, bina, bütçe, koleksiyon ve personel olanaklarına göre bir eğitim programı hazırlanmalıdır. Eğitim programlarının düzenlenmesinde ve uygulanmasında kütüphanecilere büyük görevler düşmektedir. Yetişkinlere hizmet verecek kütüphaneciler, bu görevi yerine getirebilecek yeteneğe sahip olmalıdır. Bunun için kütüphaneciler yetişkin eğitimi alanında eğitilmeli ve bu konuda bilgilerini sürekli olarak yenilemelidirler.

Yetişkinler için halk kütüphanelerinin yapabilecek-

leri çok çeşitli hizmet türleri vardır. Bu hizmet türleri, varılmak istenen amaçlara, personelin yeteneklerine, zamana ve sağlanabilecek kütüphane kaynaklarına bağlıdır 14/

Halk kütüphanelerinin yetişkinlere sundukları hizmetleri şöyle saralıyoruz: 15/

1- Okuma eğitimi, 2- Materyal sağlama, 3- Danışma hizmeti, 4- Toplumsal kurum ve derneklere verilen hizmetler, 5- Özel gruplara verilen hizmetler, 6- Küçük grup programları.

1. Okuma Eğitimi:

Yetişkinlerin eğitiminde çok önemli bir yer tutan halk kütüphanelerinin birinci görevi yetişkinlere okuma zevk ve alışkanlığı kazandırmaktır.

Yetişkinlerin halk kütüphanelerinden yararlanmaları, kendi kendilerine bağımsız bir eğitim olanağı sağlamaları için onların iyi birer okuyucu olmaları gerekir. Okuma alışkanlığı, yeteneklerin gelişmesine, yaşam boyunca sürececek bir öğrenim ve aydın bir toplum oluşmasına katkıda bulunur 16/. Okuma süreklilik gösteren bir işlemdir. Kitap okuma alışkanlığı edinen yetişkin yaşam boyu okumak isteyecektir 17/. Yetişkinlerin çoğunda okuma kusuru görülebilir. Okuma onlar için zor, sıkıcı, bıktırıcı bir iştir. Güçlük bazen çok kısa bir okul devresinden, iyi olmayan bir çevreden, zihnen yetersiz olmaktan veya başka bir nedenden ileri gelebilir. Kütüphanenin bir görevi de bu durumdaki yetişkinlere okuma zevki aşılması, nasıl okuması gerektiğini öğretmesidir. Amerika Birleşik Devletleri'nde birçok kütüphanecilik okullarının programlarına okuma eğitimi konulu dersler konulmuş, halk kütüphanelerinde de okumanın geliştirilmesi, kitapların ve öğretim yöntemlerinin incelenmesi konularında kurslar düzenlenmiştir 19/.

En önemlisi yetişkinlerin gizli kalmış ilgilerinin ortaya çıkarılması, bu ilgilerin gelişmesine yardımcı olunmasıdır. Yeni ilgi duyduğu konuda bilgisini arttırmak isteyen yetişkin, kitap ve dergilere başvuracak, böylece okumasını geliştirecektir.

2. Materyal Sağlama:

Halk kütüphanelerinin yetişkinlere yönelik hizmetlerinden birisi belki de en önemlisi materyal sağlama hizmetidir. Kütüphane materyali denilince bugün artık kitap yanında, süreli yayımlar, film ve film türündeki diğer materyaller, plak, bant vb. gibi ses kayıt ortamları, harita, plân da anlaşılmaktadır.

Yetişkinler kendi kendilerine sürekli bir eğitim yapabilmek için, kitaplardan ve diğer tür kütüphane materyallerinden bilgi ve mantıklı düşünebilme yeteneğini kazanmalıdırlar 20/. Yetişkin eğitiminin amacına ulaşabilmesi için okuyucunun kütüphanede yalnız el ve ders kitaplarını değil, her tür kitabı bulması gereklidir. Halk kütüphaneleri yetişkin eğitiminin gereksinimlerine göre hazırlanmalı ve koleksiyonlarını bu gereksinimlere yanıt verecek şekilde düzenlemelidir 21/.

Koleksiyon oluşturulurken yetişkinlerin özellikleri göz önünde tutulmalıdır. Onların ilgi ve gereksinimlerine yanıt verecek özellikteki materyal sağlanmalıdır. Çevre araştırması ve okuyucu araştırması sonuçlarına göre materyal seçimi yapılmalıdır. Koleksiyonda bulunan materyal belirli konulardaki tartışma görüşleri de dile getirebilmelidir. Yansız bir materyal seçimi temel ilke olmalıdır 22/.

Yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu çalışmak zorunda olan kişilerdir. Bunların kütüphanelerden çalışma saatleri içinde yararlanmaları çoğu zaman mümkün değildir. Kütüphane, çalışma saatlerinin dışında da hizmet vermelidir.

Hemen hemen her tür materyal yetişkinlerin yararlanmaları için kütüphane dışına ödünç verilmelidir. Okuyucuların kütüphaneye gelmeleri beklenmeden onların ayağına kadar hizmet götürülmeli, bunun için gezici kütüphaneler oluşturulmalıdır.

3. Danışma Hizmeti:

Yetişkinlere iyi bir hizmet verebilmek için halk kütüphanesinin kaynak ve hizmetlerinin tanıtılması gerekir. Kütüphanenin hizmetleri ne kadar yeterli olursa olsun, yetişkinler bu hizmetlerden haberdar olmaz ve yararlanmazlarsa, kütüphane amacına ulaşamaz.

Bu nedenle, halk kütüphanelerinde bir halkla ilişkiler servisi kurulmalıdır. Kütüphaneler yetişkin eğitiminin tanıtılmasında etkili olabilmek için önerilerde bulunup kişinin eksiklerini dolduran bir kuruluş olmalı; yeterli bir bilgi ve danışma hizmeti görevini yerine getirmelidir ^{23/}.

Kütüphaneye yeni gelen yetişkinlere kütüphane tanıtılmalı, kütüphaneden nasıl yararlanmaları gerektiği anlatılmalıdır. Kütüphanecinin kendisine soru sorulmasını beklemeyen, kütüphaneye gelen yetişkinlerde ilgilendikleri konularda soru sorma istekleri uyandırması gerekir. Danışma hizmeti verirken kendisini çok üstün bir kişi olarak göstermemeli, gururlu ve kibirli olmamalıdır. Yetişkin psikolojisi konusunda bilgi edinmelidir.

Bunların yanında iyi bir danışma hizmeti verebilmek için kütüphanenin yeterli bir danışma koleksiyonu oluşturması gerekir.

Amerika Birleşik Devletlerinde danışma hizmetinin yeni bir işlevi ortaya çıkmış, "öğrenim merkezleri" (Learning centers), "öğrenenlere danışma ve tavsiye hizmetleri" (Learner's counseling and advisory services) halk kütüphanelerinin eğitim görevleri içine girmiştir. Danışma hizmet-

tiyle yetişkin öğrencilerin yetenekleri ortaya çıkarılmakta ve bu yetenekleri geliştirecek, ilgi ve isteklerine uygun programlar önerilmektedir.^{24/} a, b

4. Toplumsal Kurum ve Derneklere Verilen Hizmetler:

Halk kütüphanelerinin tartışma götürmeyen eğitim görevlerinden birisi de yerel bir bilgi merkezi olmasıdır.^{25/} Bu nedenle halk kütüphaneleri toplumsal kurum ve derneklerin çalışmalarını teşvik etmeli ve yardımcı olmalıdır. Bu dernekler topluma yardım etmek amacıyla kurulmuşlardır. Çalışmalarında maddi yarar gözetmezler, halkın çeşitli konularda bilinçlenmelerine yardımcı olurlar.^{26/}

Halk kütüphaneleri toplumsal kurum ve derneklerin konferans, sergi ve toplantılarına salonlarını açmalı, bu etkinliklerde gerekli olacak kitap vb. materyali sağlamalıdır. Bu tür çalışmalarla ilgili olarak kütüphane koleksiyonunda bulunan yayınlardan oluşturulan küçük kitap sergileri, bu programları izleyen yetişkinlerin ilgilerini çeker ve daha fazla bilgi elde etmelerine yardımcı olur. Aynı zamanda koleksiyonun tanınıp yaygın biçimde kullanılmasını sağlar.

İngiltere'de halk kütüphaneleri salonlarını yerel derneklerin çalışmalarına açmıştır. Çeşitli kültür ve sanat dernekleri kütüphaneleri kullanmaktadır. Bu dernekler kütüphanelerden de yardım görerek **yetişkin** eğitimi programları düzenlemektedirler.^{27/}

5. Özel Gruplara Verilen Hizmetler:

Halk kütüphanelerinin hizmet etmesi gerekli birçok yetişkin grubu vardır. Bunlar: yaşlılar, genç yetişkinler, ev kadınları, işçiler, hastalar, tutuklular, körler vb. gruplardır. Halk kütüphanelerinin toplum içindeki bu tür grupları saptayıp hizmet götürmesi zorunludur. Bu grupların ilgi ve gerek-

sininlerine göre kütüphane koleksiyonlarında materyal bulundurulmalıdır. Örneğin, halk kütüphaneleri hastalar ve tutuklular için hastane ve tutukevlerine ödünç kitap koleksiyonları göndermeli, zaman zaman bu kitaplar yenileriyle değiştirilmelidir. Eğer bu yerlerde kütüphaneler varsa, halk kütüphaneleri bu kütüphanelerle işbirliği yapmalıdır.

A.B.D. de halk kütüphaneleri ev kadınları, gençler, yaşlılar ve işçiler için özel koleksiyonlar ve köşeler oluşturmuşlardır. Bazı kütüphanelerde yaşlılar arasında tartışma grupları oluşturularak, güncel konuları tartışmaları sağlanmıştır.^{28/}

6. Küçük Grup Programları:

Toplumun bütün bireylerine açık olan halk kütüphaneleri, artık yalnızca kitap sağlamakla yetinmemekte olup, çeşitli kültür çalışmalarının kaynağı birer merkez haline gelmişlerdir. Kültürel toplantılar, tartışmalar, resim ve fotoğraf sergileri, film gösterileri, konserler, yetişkinlere özgü kurs ve dersler gibi çeşitli çalışmalar bugün artık halk kütüphaneleri içinde düzenlenmektedir.

Halk kütüphanelerinde görevli kütüphanecilerin tartışma ve araştırma konuları saptayarak, yetişkinleri araştırma ve okumaya özendirmeleri, kütüphane binası içinde bu konuların tartışılacağı toplantılar düzenlemeleri gereklidir. Böylece toplumsal ve güncel sorunları, edebi değerini yitirmeyen eski ve yeni kitapları inceleme ve tartışma olanakları bazen bütün bir topluluğu, bazen de birbirine yakın kütüphanelerin oluşturduğu küçük grupları biraraya getirebilmektedir.

Kütüphanelerde düzenlenen resim ve fotoğraf sergileri, film gösterileri, konserler yetişkinlerin kültür düzeylerinin yükselmesinde ve hoşça vakit geçirmelerinde etkili

olmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve İsveç gibi gelişmiş ülkelerde halk kütüphanelerinde yetişkinler için eğitici film gösterileri, plâk ve bant konserleri, tiyatro oyunları, sergiler ve konferanslar düzenlenmekte; yeni kitapları ve çeşitli güncel konuları tartışmak için tartışma grupları oluşturulmakta, yetişkinlerin bu toplantılara katılmaları sağlanmaktadır. ^{29/}

II. Bölümün Dipnotları

- 1/ Geray, y.a.g.e., s.1.
- 2/ Kılıç, y.a.g.e., ss.20-21.
- 3/ Lee, Robert Ellis. "Adult education." In: Encyclopedia of Library and Information Science. Ed by, Allen Kent, Harold Lancour, asst. by William Z. Nasri. New York: Marcel Dekker, 1968. l.c., s.89.
- 4/ Geray, y.a.g.e., s.1.
- 5/ Thomsen, y.a.g.e., s.22.
- 6/ Lee, y.a.g.e., s.90.
- 7/ Jessup, Frank A. "Libraries and adult education." Unesco Bull.Lib., 27(1973), s.315.
- 8/ Ersoy, Osman. Halk Kütüphaneleri üzerine bir araştırma. Ankara: Güven Matbaası, 1966. s.1.
- 9/ Lee, y.a.g.e., s.89.
- 10/ Dalton, Phyllis I. "Money upping the states' ante for libraries." American Libraries, 3,11(1977), s.621.
- 11/ Dibba, Thev. "Catering for the unconverted." Libr.Ass. Rec., 79, 10(1977), s.560.
- 12/ Jessup, y.a.g.m., s.300.
- 13/ Lee, y.a.g.e., ss.94-95.
- 14/ a.e., s.95.
- 15/ a.e., s.98.
- 16/ Irving, Anne. "New direction for libraries." Libr.Ass. Rec., 31,4(1979), s.179.

- 17/ McCoolvin, Lionel R. Halk kütüphaneleri yayma faaliyeti.
Çev.Berin U. Yurdadoğ. Ankara: UNESCO Türkiye Millî Ko-
misyonu, 1963. s.7.
- 18/ Thomsen, y.a.g.e., s.60.
- 19/ a.e., ss.60-61.
- 20/ Lee, y.a.g.e., s.90.
- 21/ Thomsen, y.a.g.e., s.7.
- 22/ Sağlamlıoğlu, y.a.g.t., s.53.
- 23/ Jessup, y.a.g.m., s.309.
- 24/ ^a Lyman, Helen Huguenor. "Literacy education as library
community service." Library Trends, 28, 2(1979), ss.
193-217. ^b Boles, Suzanne and Barbara D.Smith. "The lear-
ner's advisory service." Library Trends, 28, 2(1979),
ss. 165-173.
- 25/ Jessup, y.a.g.e., s.311.
- 26/ a.y.
- 27/ Thomsen, y.a.g.e., ss.29-30.
- 28/ a.e., ss.66-80.
- 29/ a.e., ss. 30,82-90. Griffiths, T.Elwyn. "Adult educati-
on and libraries in Sweden." Libr.Ass.Record, 73,6(1971),
ss.105-107.

III. BÖLÜM: CEBECİ HALK KÜTÜPHANESİNDE YETİŞKİNLERE VERİLEN HALK KÜTÜPHANESİ HİZMETİ

Cebeci Semtinin Sosyo-Ekonomik Özellikleri:

Cebeci, Ankara Belediyesi sınırları içinde yer alan bir bucakken 1 Mart 1966 tarihinde Çankaya ilçesine bağlı bir semt olmuştur. ^{1/}

Semt nüfusu 1970 yılı nüfus sayımına göre 55049 kişidir. 1975 ve 1980 yılı nüfus sayımı sonuçlarında şehirlerin semt nüfusları verilmediği için, Cebeci semtinin en son nüfus sayısı öğrenilememiştir. Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosu (ANPB) semtin nüfusunun 1990 yılında 125.500 kişi olacağını tahmin etmektedir. ^{2/} 1970 ve 1990 yılları arasında 20 yıllık sürede nüfus artışı 71.451 kişi olacaktır. Yıllık nüfus artışı ise 3572 kişidir. Buna göre, geçtiğimiz 1981 yılında Cebeci semtinin nüfusu 94.341 kişi olarak tahmin edilmektedir.

Bölgenin toplam alanı 286.65 hektardır. 1970 nüfus sayımına göre hektar başına 192 kişi düşmektedir. ^{3/} 1981 yılında ise hektar başına 329 kişi düştüğü tahmin edilmektedir.

Cebeci semti kuzeyde Asri Bazarlık, kuzey batıda Yenidoğan, doğuda Abidinpaşa, kuzey doğuda Saimekadın Bahçelerüstü, batıda Hamamönü, güney batıda Kurtuluş ve güneyde Topraklık semtleriyle çevrilmiştir. Bölgede Hacettepe Üniversitesi, Siyasal Bilgiler, Hukuk ve Eğitim Fakülteleri, Basın ve Yayın Yüksek Okulu ve bununla ilgili olarak da çok sayıda öğrenci yurdu vardır. Ayrıca ilk ve orta öğretim kurumları, Hacettepe Hastanesi, Tıp Fakültesi Hastanesi ve Ankara Hastanesi de bulunmaktadır.

Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosunca 1969 ve 1970 yıllarında yapılan anket çalışmalarına göre semtte

orta ve alt gelir grubundan olanlar yaşamaktadır. Çalışmayanlar nüfusun % 61.9'unu, çalışanlar ise % 24.8'ini oluşturmuştur. Çalışanların % 17.4'ü sanayi, % 39'u hizmet ve % 43.5'i kamu kesiminde çalışmaktadır. 4/

Cebeci Halk Kütüphanesi:

1. Tarihsel Gelişim:

Ankara'da, büyük bir nüfus kitlesinin yaşamakta olduğu Cebeci semtinin kütüphane gereksinimini karşılamak ve Ankara İl Halk Kütüphanesi asıl yapısına kavuşuncaya kadar bu kütüphanenin merkezi olarak da hizmet etmek üzere 16 Haziran 1967 Cuma günü Cebeci Senti Halk Kütüphanesi yapısının temeli törenle atılmıştır 5/. Bu binanın en önemli özelliği, Ankara'da yapılacak olan ilk kütüphane yapısı olması ve "planının kütüphaneciler ile mühendis ve mimarların işbirliği sonucu" gerçekleştirilmiş olmasıydı. 6/ Ankara'da 5 semte daha aynı tip yapıda kütüphane yapılması düşünülmüştü. Ankara İl Halk Kütüphanesi kendi yapısında yersizlikten dolayı yararlanmaya sunamadığı 20.000 cilt kitabı bu binada yararlanmaya sunacaktı. Ayrıca, kentin çeşitli yerlerinde hizmetlerini sürdürmeye çalışan Eski Eserler Bölümü, Cilt Atölyesi, Cebeci Halk İare Servisi ve Demirlibahçe Çocuk Kütüphanesi'nin de aynı yapı içinde hizmet vermeleri kararlaştırılmıştı. 7/

Kütüphanenin kuruluş hazırlıklarına 1972 yılında başlanmış, 1973 yılında da okuyuculara hizmete açılmıştır. 1972-1973 yıllarında Cebeci Senti Kütüphanesi, Ankara İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü'nün yönetiminden ayrılarak "Cebeci Halk Kütüphanesi Müdürlüğü" durumuna getirilmiştir. 8/ Bugün yönetim açısından doğrudan Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğüne bağlıdır.

2. Okuyucu:

Cebeci Halk Kütüphanesi'nin yetişkin okuyucu sayılarının saptanmasında bu kütüphane tarafından hazırlanan Halk ve Çocuk Kütüphaneleri İstatistik Çizelgesi (1977-1981)'nden yararlandık.

Tablo 3-1: Cebeci Halk Kütüphanesi Okuyucularının Gruplaşmaları(1977-1981).

YIL	Öğrenci	Yetişkin	Toplam	Yetişkinlerin genel okuyucuya oranı(%)
1977	21238	5155	26393	% 19.5
1978	15648	6876	22524	% 30.5
1979	9348	455	9803	% 4.6
1980	1010	611	1621	% 37.6
1981	5153	1266	6419	% 19.7
Toplam	52397	14363	66760	% 21.5

Kaynak: Halk ve Çocuk Kütüphaneleri İstatistik Çizelgesi (1977-1981).

Tablodan da izlenebileceği gibi 1977-1981 yılları arasında Cebeci Halk Kütüphanesinden daha çok öğrenciler yararlanmıştır. Bu Kütüphaneden yararlanan yetişkin okuyucuların genel okuyucuya oranı aynı süre içinde % 21.5 olmuştur. Yetişkinlerin oranının en düşük 1979 yılında(% 4.6) ve en yüksek 1981 yılında(% 37.6) olduğu görülmektedir. Kütüphane, su baskını nedeniyle Ekim 1979 dan 19 Ekim 1981 tarihine kadar iki yıl süreyle kapalı kalmıştır. Bu süre içinde okuyucular yalnızca ödünç kitap verme servisinden yararlanabilmiştir. Okuma salonuna ise okuyucu alınmamıştır. Okuma salonu kapalı olduğundan Kütüphaneden yararlanan öğrenci sayısı düşmüş, bu nedenle yetişkin okuyucu oranında yapay bir yükselme görülmüştür.

Tablo 3-2: Cebeci Halk Kütüphanesinde Okuma Salonunda Okumak Üzere ve Evlere Ödünç Kitap Alan Yetişkinlerin Sayıları(1977-1981).

YIL	Okuma salonunda okumak üzere kitap alan yetiş. sayısı	Evlere ödünç kitap alan yetişkin sayısı	Toplam
1977	31	5124	5155
1978	452	6394	6876
1979	59	396	455
1980	—	611	611
1981	150	1116	1266
Toplam	722	13641	14363

Kaynak: Halk ve Çocuk Kütüphaneleri İstatistik Çizelgesi (1977-1981).

1977-1981 yılları arasında yetişkinler daha çok Kütüphanenin Evlere Ödünç Kitap Verme Servisinden yararlanmışlardır. Tabloda da görüldüğü gibi beş yıl boyunca yalnızca 722 yetişkin okuma salonunda okumak üzere kitap almıştır. Yetişkinler bu süre içinde sırasıyla 201(% 27.8) adet edebiyat, 188(% 26) adet din, 102(% 14) adet tarih-coğrafya-biyogğrafya ve 74(% 10) adet de genel konularda kitap almışlardır.

Yine beş yıllık süre boyunca 13641 yetişkin okuyucu, Evlere Ödünç Kitap Verme Servisinden kitap ödünç almıştır. Ödünç alınan kitapların konuları incelendiğinde tamamına yakınının edebiyat(% 99.6) konusunda olduğu görülmektedir.

Öğrencilerde olduğu gibi yetişkin okuyucular arasında da erkeklerin sayısı kadınlardan fazladır. 1977-1981 yılları arasında Kütüphaneden yararlanan 14363 yetişkinden 7464(% 52)'ü erkek, 6899(% 48)'ü ise kadındır.

3. Koleksiyon:

Cebeci Halk Kütüphanesi'nin koleksiyonu, Kitap İkmal Depo- su'ndan gönderilen yabancı dilde kitaplarla, Ankara İl Halk Kütüphanesi'ne derleme dışı gelmiş olan kitaplar ve önceleri Merkez Kütüphane'ye bağlı olan "Cebeci Halk İare Servisi"nin koleksiyonuyla, satınalma yoluyla sağlanan, resmî kurumlar ve özel kişilerden bağış olarak kabul edilen kitaplarla, Cebeci Eski Eserler Bölümü'nün koleksiyonundan oluşmuştur. ^{8/}

1977-1981 yılları arasında Kütüphane koleksiyonuna giren 5150 kitabın 656(% 12)'sı satınalma, 1045(% 20)'i res- mî kurumlardan bağış, 1010(%19)'u diğer kütüphanelerden devir ve 2439(% 47)'u da kişilerden bağış yoluyla sağlanmıştır.

1981 yılında Kütüphane'nin koleksiyonu 44525 kitap- tır. Bunun 3628'i yazma eser, 40897'si basma eserdir. Yazma eserlerin 913'ü Türkçe, 2377'si Arapça, 336'sı Farsça ve 2'si de diğer dillerdedir. Basma kitapların 12341'i yeni harfli Türkçe, 9511'i eski harfli Türkçe kitaptır. Yabancı dildeki kitapların sayısı ise 19045'dir. Bunların 15788'i batı dille- rinde, geri kalanı ise (3257) Arapça ve Farsçadır. ^{9/}

Kütüphane koleksiyonunun konuları göre dağılımı şöy- ledir. ^{10/}

Tablo 3-3: Cebeci Halk Kütüphanesi Koleksiyonunun Konulara Göre Dağılımı (1981).

Konular	Kitap sayısı	%
Genel	2713	% 6
Felsefe	1594	% 3.5
Din	5170	% 11
Sosyal Bilimler	8394	% 18.8
Dilbilimi	2871	% 6.4
Nazari Bilimler	3393	% 7.6
Tatbiki Bilimler	2616	% 6.3
Güzel Sanatlar ve Eğlence	1048	% 2.3
Edebiyat	10550	% 23.6
Tarih-Coğrafya-Biyografya	5975	% 13.4
Toplam	44525	% 100

Kütüphanenin üst katında süreli yayınlar hizmete sunulmaktadır. Süreli yayınlar izlenmediği için çeşit olarak kaç adet olduğu öğrenilememiştir. Yalnız 1981 yılında Kütüphaneye 52 çeşit süreli yayın girmiştir. Bunların büyük çoğunluğu bağıttır. Kütüphanede görsel-işitsel araç ve gereç yoktur. Kitapların büyük çoğunluğu, % 77.7'si ciltlidir.

1981 yılında Kütüphaneye sırasıyla en çok tarih-coğrafya-biyografya, sosyal bilimler ve edebiyat konularında kitap sağlanmıştır. Kütüphanenin iyi sayılabilecek bir danışma koleksiyonu vardır. Tanınmış Türk ansiklopedilerinin yanında Encyclopedia Britannica, Collier's Encyclopedia gibi yabancı dil ansiklopedilerde bulunmaktadır.

Evlere Ödünç Kitap Verme Servisinin 1981 yılında 3892 kitabı bulunmaktaydı. Kitapların büyük çoğunluğu edebiyat, tarih-coğrafya-biyografya konusundadır. Tatbiki bilimler(600) konusunda yalnızca 100, güzel sanatlar ve eğlence(700) konusunda da 46 kitap vardır. Amerikan, İngiliz, Alman, Fransız edebiyatı konularında epeyce kitap bulunmaktadır. Çağdaş Türk yazarlarının roman ve hikâye kitapları yok denecek kadar azdır.

Kütüphanede, basma eserler fiş kataloğu(yeni Türkçe), eski yazı basma eserler fiş kataloğu, yazma eserler fiş kataloğu ve yabancı dil eserler fiş kataloğu olmak üzere dört ayrı katalog vardır. Kataloglar yazar, kitap adı ve konuya göre ayrı ayrı düzenlenmiştir. Katalog çekmeceleri üzerine hangi barfler arasında olduğunu ve konu numaralarını gösteren belirteçlerle, genel olarak katalogun nasıl kullanılacağını belirten bir levha bulunmamıştır.

4. Bütçe:

Cebeci Halk Kütüphanesinin bütçesi Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nün bütçesinin

den karşılanmaktadır. Bütçe ve Planlama Şubesinde bu konuyla ilgili işlemler yapılmaktadır.

Kütüphaneye ayrılan bütçenin büyük bir kısmı memur maaşlarına harcanmaktadır. Yayın satınalımı için ayrı bir ödenek yoktur. Yayın harcamaları, baskı ve yayın giderleri için ayrılan ödenekten yapılmaktadır. Bu ödenekten çok az bir miktar yayın satınalımına harcanmaktadır.

Kırtasiye, cilt, yayın alımı için genel bütçeden 1977 yılında 6270 TL.sı, 1978 yılında 20.000 TL.sı, 1979 yılında 10.000 TL.sı, 1980 yılında 162.250 TL.sı ve 1981 yılında da 101.852 TL.sı ayrılmıştır $\frac{11}{\cdot}$

5. Personel:

Ülkemizde Kütüphanecilik Bölümlerinden mezun olanların çok azı halk kütüphanelerinde çalışmaktadır. Örneğin, 1980 yılında halk kütüphanelerinde Kütüphanecilik Bölümü mezunu 94 kişi çalışmıştır. $\frac{12}{\cdot}$ Aşağıdaki tablo incelendiği zaman bu durumun Cebeci Halk Kütüphanesi için de geçerli olduğu görülür.

Tablo 3-4: Cebeci Halk Kütüphanesinde Çalışanların Sayıları ve Eğitim Düzeyleri (1977-1981).

YIL	Kütüp.bölümü. bitirenler	Diğer fak. bitirenler	Lise veya denği	Orta okul	İlk- okul	Toplam
1977	—	1*	5(1*)	5(2*)	5	16
1978	—	2*	5	4(2*)	8	19
1979	4	2	7	3	9	25
1980	2	3	6	3	11	25
1981	1	—	4	3	10	18

Meslek kursu görmüş olanlar (*) işaretiyle gösterilmiştir.

Kaynak: Halk ve Çocuk Kütüphaneleri İstatistik Çizelgesi (1977-1978).

Üniversite düzeyinde Kütüphanecilik eğitimi görenler daha çok teknik hizmetler ve yönetimle ilgili konularda hizmet vermişlerdir. 1979 yılında Kütüphanecilik Bölümü mezunu 4 kişi varken 1981 yılında bu sayı 1 kişiye düşmüştür. Personel içinde ilköğretim mezunu olanlar **sayıca ilk sırayı almakta**, bunu lise ve ortaokul mezunu olanlar izlemektedir. Kütüphanenin yöneticisi öğretmen okulunu bitirmiş ve uzun yıllar Ordu İl Halk Kütüphanesini yönetmiştir.

Yardımcı hizmetler sınıfından olan görevlilerin hepsi ilköğretim mezundur. Bunların sayıları 4-8 kişi arasında değişmiştir.

6. Yapı:

Cebeci Halk Kütüphanesi, Cebeci Dumlupınar Caddesi, Eceabat Sokak No.5'te iki katlı bir binada hizmet vermektedir. Kütüphane binası evler arasında sıkışmış bir durumdadır. Yakın çevrede ilköğretim, orta ve yüksek öğrenim kurumlarıyla, Cebeci (Perşembe) Pazarı, Verem Savaş Dispanseri, İnönü Stadyumu, Doğumevi, Devlet Konservatuarı ve Merkez Tutukevi bulunmaktadır.

Yapının iki kat bodrumu bulunmaktadır. İlk bodrum katında Ankara İl Halk Kütüphanesi'nin süreli yayınlarının bir bölümünün bulunduğu depo ve kalorifer dairesi, ikinci bodrum katında yabancı dil kitaplar ve eski harfli basma eserler deposu vardır. Bu iki kat bodrumun üstünde çocuk bölümü ve yazma eserler deposu yer almaktadır. Bu kattan kütüphanenin asıl giriş katına çıkılır. Bu katta görevlilerin ve müdürün odalarıyla Evlere Odunç Kitap Verme Servisi'nin yerleştirildiği oda bulunmaktadır. Giriş katından okuyucu salonunun bulunduğu 1. kata çıkılır. Burada 120 okuyucunun oturabileceği büyüklükte **okuma salonu** ve Türkçe kitapların bulunduğu **depo vardır.**

Bu kattan sonra merdivenlerle süreli yayınlar salonu olarak kullanılan asma kata çıkılır. Burada özel olarak yaptırılmış süreli yayın rafları ve okuyucu masaları bulunur.

Yapı kaloriferle ısıtılmakta ve floresans lambalarıyla aydınlatılmaktadır. Kütüphanenin oto-park yeri yoktur. Yapıda kültürel etkinlikler için bir salon ayrılmamıştır. Bina dış görünüşüyle ilgi çekici olmadığı gibi kullanışsızdır. Yapıda kütüphane olduğunu belirten küçük bir levha vardır. Fakat, Kütüphaneye giden yol üzerinde tanıtıcı levhalar yoktur.

III. Bölümün Dipnotları

- 1/ Cumhuriyetin 50. Yılında Ankara; 1973 il yillığı.
Ankara, 1973. s.55.
- 2/ Bu sayılar T.C.İmar ve İskân Bakanlığı Ankara Metropolitan Alan Nazım Plan Bürosundan alınmıştır (13 Ocak 1982 tarihli görüşme).
- 3/ a.g.
- 4/ a.g.
- 5/ "Ankara'da Cebeci Semt Kütüphanesi yapısının temeli atıldı." Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni,16,1(1967),s.147.
- 6/ a.y.
- 7/ a.y.
- 8/ Sağlamtuğ, y.a.g.t., s.165.
- 9/ Koleksiyonla ilgili bilgiler kütüphane tarafından tutulan Halk ve Çocuk Kütüphaneleri İstatistik Çizelgesi(1981)'nden alınmıştır.
- 10/ a.y.
- 11/ Bütçeyle ilgili bilgiler Cebeci Halk Kütüphanesi Müdürlüğünden alınmıştır(3 Mart 1982). 1981 yılında kütüphanenin tüm bütçesi 6.202.792 TL.sıdır. Bütçenin 6.100.940 (% 98.4) TL.sı memur maaşlarına, 101.852 (% 1.6) TL.sı da yayın, kırtasiye ve benzeri emtia alımları, baskı ve yayın giderleri için ayrılmıştır.
- 12/ Personel sayısıyla ilgili bu bilgi Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğünden alınmıştır(30 Aralık 1981).

IV. BÖLÜM: CEBECİ HALK KÜTÜPHANESİ'NDE YETİŞKİNLERE UYGULANAN ANKETİN SONUÇLARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Cebeci Halk Kütüphanesi'nden yararlanan yetişkinlerin özelliklerini, Kütüphane'ye olan ilgilerini ve beğenilerini saptamak; Kütüphane koleksiyonunu yeterli bulup bulmadıklarını, Kütüphane'de kültürel etkinlikler düzenlenirse katılıp katılmayacaklarını ve Kütüphane'den istekleri olup olmadıklarını öğrenmek için bir anket uygulanmıştır.

Anket, Cebeci Halk Kütüphanesi'nde 18 yaşın üzerindeki yetişkinlere 27 Ocak-3 Mart 1982 tarihleri arasında bir ayı aşkın bir süre uygulanmıştır. Ankete toplam 88 yetişkin katılmıştır. 6 yetişkin Kütüphane'ye ders çalışmak için geldiğini belirttiğinden ve bu neden tezimizin amacına uymadığından değerlendirmeye alınmamıştır.

Anket uygulamasında yetişkinlere 10 soru sorulmuştur. İlk üç soru yetişkinlerin cinsiyet, yaş ve meslekleriyle ilgili sorulardır. Bu sorularla Kütüphane'ye gelen yetişkinler hakkında bilgi sahibi olmak istenmiştir.

"Kütüphaneye niçin geliyorsunuz?" sorusuyla yetişkinlerin Kütüphane'ye gelme nedenlerini, "Nasıl kitap seçiyorsunuz?" sorusuyla kitap seçiminde etken olan unsurları "Aradığınız her kitabı bulabiliyor musunuz?" sorusuyla da Kütüphane'de gereksinim duydukları her kitabı bulup bulamadıklarını öğrenmeyi amaçladık.

"Hangi tür kitapları beğeniyor ve ödünç alıyorsunuz?" sorusuyla yetişkinlerin daha çok hangi konulara ilgi duyduklarını, "Kütüphane koleksiyonunun sizce eksik yönleri var mıdır?" sorusuyla Kütüphane koleksiyonunu yeterli bulup bulmadıklarını, "Kütüphanede sergi, konferans, tartışma, film gösterileri gibi kültürel etkinlikler düzenlenirse katılır mısınız?" sorusuyla da, yetişkinlerin eğitiminde son

derece etkili ve gerekli olan kültürel etkinliklerin Cebeci Halk Kütüphanesinde düzenlenmesi halinde, bu etkinliklere katılıp katılmıyacakları öğrenilmek istenilmiştir.

Sonuncu soru olan "Kütüphaneden istekleriniz nelerdir?" sorusuyla da yetişkinlerin genel olarak kütüphanede gördükleri eksikliklerin neler olduğunu, istek ve önerilerini belirtmeleri istenilmiştir. Bu soru ayrıca 6 ve 8 nolu soruların yanıtlarını da kontrol amacını taşımaktadır.

Yetişkinlere, dördüncü soru olan "Kütüphaneye niçin geliyorsunuz?" ve yedinci soru olan "Hangi tür kitapları beğeniyor ve ödünç alıyorsunuz?" sorularında birden fazla şıkkı işaretleyebilecekleri anket formuna ekli bir notla belirtilmiştir.

Ankete Katılanların Cinsiyeti:

Ankete katılan toplam 82 yetişkinin 58(%83)'i erkek, 14(%17)'ü ise kadındır.

Görüldüğü gibi, ankete katılanların büyük çoğunluğu erkektir. Kadınların sayısı son derece düşüktür. Bu durum Cebeci Halk Kütüphanesinden daha çok yetişkin erkeklerin yararlandıklarını göstermektedir.

Ankete Katılanların Yaş Durumu:

Aşağıdaki tabloda ankete katılanların yaş gruplarına göre dağılımları verilmektedir. Tabloda da görüldüğü gibi, ankete katılan yetişkinlerin 71(%86.6)'i (18-30) yaş grubuna, 7(%8.5)'si (31-50) yaş grubuna ve 4(%4.9)'ü de (51-70) yaş grubuna girmektedir. Gerek erkek, gerekse kadın olsun yetişkinlerin büyük çoğunluğu (18-30) yaş grubunda yer almaktadır.

Tablo 4-1: Ankete Katılan Yetişkinlerin Yaş Durumları.

Cinsiyet	Yaş Grupları			Toplam
	(18-30)	(31-50)	(51-70)	
Erkek	60(%88.2)	4(%5.9)	4(%5.9)	68(%83)
Kadın	11(%78.6)	3(%21.4)	—	14(%17)
Toplam	71(%86.6)	7(%8.5)	4(%4.9)	82(%100)

Orta yaş ve yaşlı grubuna girenlerin sayısı oldukça düşüktür. 70 yaşın üstünde ankete katılan hiç yetişkin çıkmamıştır. Bundan da anlaşılacağı gibi, Kütüphaneyi daha çok 30 yaşın altındaki genç yetişkinler kullanmaktadır.

Ankete Katılanların Mesleki Durumları:

Ankete katılanların %50'si (41 kişi) üniversite öğrencisidir. İkinci sırada 8 kişiyle (%9.8) öğretmenler, üçüncü ve dördüncü sıralarda da 6'şar kişiyle (%7.3) memur ve teknisyenler yer almıştır. Teknisyen grubu içinde elektrikçi, meteoroloji ve sağlık teknisyeni, film montajcısı ve iş makineleri operatörü bulunmaktadır.

Ankete katılanların yalnızca ikisi emeklidir. Bu iki kişiden birisi öğretmen, diğeri de memur emeklisidir.

Meslek tablosunun da yansıttığı gibi, Kütüphaneye daha çok üniversite öğrencisi, öğretmen, memur ve teknisyenler gelmektedir. Diğer meslek gruplarından gelenlerin sayıları oldukça düşüktür. İlginç bir özellik, ankete katılanlar içinde ev hanımlarının olmayışıdır. Bu da ev hanımlarının Kütüphaneye pek rağbet etmediklerini göstermektedir.

Tablo 4-2: Ankete Katılanların Mesleki Durumları.

Meslek	Vatılan kişi sayısı	%
Avukat	1	%1.2
Bakıral	1	%1.2
Banvacı	1	%1.2
Çiftçi	1	%1.2
Emekli	2	%2.4
Fırın işçisi	1	%1.2
Hakim	1	%1.2
Memur	6	%7.3
Muhasebeci	2	%2.4
Öğretim görevlisi (asistan)	2	%2.4
Öğretmen	8	%9.8
Subay	1	%1.2
Şoför	2	%2.4
Teknisyen	6	%7.3
Tezgâhtar	1	%1.2
Tornacı	1	%1.2
Üniversite öğrencisi	41	%50
Yayıncı	1	%1.2
Diğer meslek	3	%3.6
Toplam	82	%100

Ankete Katılanların Kütüphaneye Gelme Nedenleri:

"Kütüphaneye niçin geliyorsunuz?" sorusuna yetişkinlerden,
66' sı (%30) belli bir bilgiyi bulmak için
13' ü (%15.8) boş zamanlarını değerlendirmek için
22' si (%26.3) ödünç kitap almak için geldiklerini be-
lirtmişlerdir. Bu soruda "ders çalışmak için" şıklı da bu-

lunmaktaydı ve 6 yetişkin (üniversite öğrencisi) Kütüphaneye ders çalışmak için geldiklerini belirtmiştir. Ancak, bu çalışmamızın amacına uymadığından değerlendirmeye alınmamıştır. Zaten bu sıklık koymamızdaki amaç, Kütüphaneyi bir eğitim yeri olarak kullanan yetişkinlerle, ders çalışma yeri olarak kullanan yetişkinlerin saptanmasıydı.

Bu soruda yetişkinler birden fazla sıklık işaretlediklerinden, verilen yanıt sayısı, ankete katılanların toplam sayısını geçmiştir. Ayrıca, verilen yanıtların yüzdesi ankete katılanların toplam sayısına (82 kişi) göre alınmıştır.

Bu duruma göre yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu (% 80) Kütüphaneye belli bir bilgiyi bulmak için gelmektedir. Üniversite öğrencilerinin 35(%85.3)'i, diğer meslek gruplarından olanların da 31(% 75.6)'i Kütüphaneye belli bir bilgiyi bulmak için geldiklerini belirtmişlerdir.

Ödünç kitap almak için Kütüphaneye gelenlerin sayısı 22(% 26.8) kişidir. Yine üniversite öğrencisi ve diğer meslek gruplarından olup da, Kütüphaneye ödünç kitap almak için geldiklerini söyleyenlerin oranı da % 26.8'dir (11'er kişi). Boş vakitlerini değerlendirmek için Kütüphaneye gelenlerin sayısı ise 13(% 15.8) olup en düşük sayıdır. Üniversite öğrencilerinden yalnızca 2(%4.8) kişi, diğer meslek gruplarından da 11(% 26.8) kişi boş vakitlerini değerlendirmek için Kütüphaneye geldiklerini belirtmişlerdir.

Görüldüğü gibi, Kütüphaneye boş vakitlerini değerlendirmek için daha çok üniversite öğrencisi dışındaki yetişkinler gelmektedir.

Ankete Katılanların Kitap Seçimi:

"Nasıl kitap seçiyorsunuz" sorusuna yetişkinlerden

4'ü (% 5) rastgele herhangi bir kitabı
 68'i (% 83) okumak istediği ve ismini bildiği bir kitabı
 10'u (% 12) kütüphanecinin önerdiği bir kitabı seçtiğini
 söylemiştir.

Yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu, % 83'ü okumak istediği ve ismini bildiği kitabı seçtiğini belirtmiştir. Bu oran, üniversite öğrencilerinde % 92.7, diğer meslek gruplarında ise % 73'dür. Kitap seçiminde kütüphaneciden yardım isteyen yetişkinlerin oranı % 12'dir. Rastgele olarak kitap seçenlerin oranı ise oldukça düşüktür. Üniversite öğrencileri içinde rastgele bir kitabı seçtiğini belirten kimse çıkmamıştır.

Yukarıdaki sayılardan da anlaşıldığı gibi, yetişkinlerin büyük bir kısmı bilinçli olarak kitap seçimi yapmaktadır. Bu özellik üniversite öğrencilerinde daha belirgindir.

Kütüphane Koleksiyonunun Yeterliliği:

Ankete katılan yetişkinlerin 37(% 45)'si aradığı her kitabı Kütüphanede bulduğunu, 45(% 55)'i ise bulamadığını belirtmiştir.

Üniversite öğrencilerinden 15(% 36.6)'i, diğer meslek gruplarından olanların 22(% 53.2)'si aradığı her kitabı Kütüphanede bulabildiğini söylemiştir. Aradığı kitabı Kütüphanede bulamadığını söyleyen üniversite öğrencilerinin sayısı 26(% 63.4), diğer meslek gruplarından olanların sayısı ise 19(% 46.4)'dur.

Beğenilen ve Ödünç Alınan Kitap Konuları:

Anketin yedinci sorusunda yetişkinlere "Hangi tür kitapları beğeniyor ve ödünç alıyorsunuz?" sorusu sorulmuş ve birden

fazla tercih yapabilecekleri söylenmiştir. Bu nedenle yapılan tercih sayısı, anketeye katılanların sayısını geçmiştir.

Tablo 4-3: Ankete Katılanların Beğendikleri ve Ödünç Aldıkları Kitapların Konuları.

Konular	Ödünç alan kişi sayısı	%
Genel Konular	33	% 15.3
Felsefe	17	% 7.9
Din	25	% 11.5
Sosyal Bilimler	31	% 14.3
Dilbilim	11	% 5.1
Nazari Bilimler	6	% 2.8
Tatbiki Bilimler	11	% 5.1
Güzel Sanatlar	13	% 6
Edebiyat	52	% 24.1
Tarih-Coğrafya-Biyog.	17	% 7.9
Toplam	216	% 100

Tablodan da izlenebileceği gibi yetişkinler en çok edebiyat, genel konular, sosyal bilimler ve din konularındaki kitapları beğenip ödünç aldıklarını söylemişlerdir. Felsefe ve tarih-coğrafya-biyografya konularındaki kitapları ödünç aldıklarını söyleyenlerin sayıları ise birbirine eşittir.

Cebeci Halk Kütüphanesinde depoda bulunan kitaplar yalnızca, okuma salonunda okunmak üzere ödünç verilmektedir. Kütüphane dışına, ancak Evlere Ödünç Kitap Verme Servisi'nden kitap verilmektedir.

Evlere Ödünç Kitap Verme Servisi'nin kitaplarının büyük çoğunluğu edebiyat(% 70) konusundadır. Diğer konularda ise çok az sayıda kitap bulunmaktadır. Örneğin tatbiki bilim-

ler konusunda 100(%) 2.5), güzel sanatlar konusunda 46(% 1) adet kitap vardır. Sağlık ve cinsel bilgiler konularında, ödünç kitap verme servisinde bulunan kitapların hiç ödünç alınmadığı saptanmıştır. Yemek pişirme ve güzel sanatlar konularındaki kitapların ise ödünç alındığı görülmüştür. Fakat bu konulardaki kitapların sayısı da son derece azdır. Bu bölümdeki kitapların büyük çoğunluğunun edebiyat konusunda olması nedeniyle, san'ri okuyucular roman ve hikâye okumaya zorlanmaktadır. Zaten bu bölümün istatistikleri incelendiğinde ödünç alınan kitapların tamamına yakınının roman türü kitaplar olduğu görülmektedir.

Kütüphane Koleksiyonunun Eksik Yönleri:

"Kütüphane koleksiyonunun sizce eksik yönleri var mıdır?" sorusuna 55(% 67) yetişkin evet, 27(% 33) yetişkin ise hayır yanıtını vermiştir.

Üniversite öğrencilerinin 31(% 75.6)'i Kütüphane koleksiyonunun eksik yönleri olduğunu, 10(% 24.4)'u ise olmadığını söylemiştir. Diğer meslek gruplarından olan yetişkinlerin 24(% 58.5)'ü Kütüphane koleksiyonunun eksik yönleri olduğunu, 17(% 41.5)'si ise olmadığını belirtmiştir.

Altıncı soru olan "Aradığınız her kitabı bulabiliyor musunuz?" sorusuna ise üniversite öğrencisi dışındaki yetişkinlerin % 53.6'sı evet yanıtını vermişken, sekizinci soruda % 58.5'i Kütüphane koleksiyonunun eksik yönleri olmadığını söylemiştir. Oysa, üniversite öğrencilerinin büyük bir çoğunluğu, hem Kütüphanede her aradıklarını kitabı bulamadıklarını, hem de Kütüphane koleksiyonunun eksik yönleri olduğunu belirtmişlerdir.

Bundan da üniversite öğrencilerinin, diğer meslek gruplarından olan yetişkinlere göre Kütüphane koleksiyonu

konusundaki düşüncelerinin daha sağlam olduğu ve koleksiyonu daha iyi tanıdıkları anlaşılmaktadır.

Ankete Katılanların Kültürel Etkinlikler Konusundaki Düşünceleri:

"Kütüphanede sergi, konferans, tartışma, film gösterileri gibi kültürel etkinlikler düzenlenirse katılır mısınız?" sorusuna yetişkinlerin 72(% 87.8)'si evet, 10(% 12.2)'u ise hayır yanıtını vermiştir.

Üniversite öğrencilerinin % 90.2(37 kişi)'si, diğer meslek gruplarından olan yetişkinlerin de % 85.4(35 kişi)'ü Kütüphanede kültürel etkinlikler düzenlenmesi halinde katılabileceklerini söylemişlerdir.

Görüldüğü gibi, yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu Kütüphanede kültürel etkinlikler düzenlenmesini istemektedir. Bu istek üniversite öğrencilerinde, diğer meslek gruplarından olan yetişkinlere göre daha kuvvetlidir. Yetişkinlerden 8 kişi istekler bölümünde Kütüphanede kültürel etkinlikler düzenlenmesini özellikle istemişlerdir.

Ankete Katılanların Kütüphaneden İstekleri:

Anketin son sorusunda yetişkinlerden Kütüphaneden isteklerinin neler olduğu sorulmuştur.

Bu soruya 11 yetişkin hiç yanıt vermemiş, 4 yetişkin de Kütüphanede verilen hizmetten memnun olduğunu söylemiştir.

Bu soruyu yanıtlayan yetişkinlerin Kütüphane'den istekleri 4 grubda toplanmıştır.

I. Kütüphane yapısıyla ilgili istekte bulunanlar: 22 kişi(% 18.6),

II. Koleksiyonla ilgili istekte bulunanlar: 44 kişi (% 37.2),

III. Personelle ilgili istekte bulunanlar: 4 kişi (% 3.3),

IV. Kütüphane hizmetleriyle ilgili olarak istekte bulunanlar: 48 kişi (% 40.6).

Yetişkinlerin 4 grupta toplanan istekleri aşağıda sıralanmış ve parantez içinde bu istekte bulunan kişilerin sayısı verilmiştir.

I. Kütüphane yapısıyla ilgili olan istekler:

1. Kütüphane yapısının ve okuma salonunun genişletilmesi(2),
2. Kütüphanenin yeniden düzenlenerek, daha iyi aydınlatılmasının sağlanması, sıcak ve sevimli bir hava yaratılması(2),
3. Kantin ve sigara içilebilecek bir yer yapılması(15),
4. Kütüphanenin okuyucuların özelliklerine göre bölümlere ayrılması; Kütüphaneye ders çalışmak amacıyla gelenlerle Kütüphane koleksiyonundan yararlanmak için gelenlerin ayrı yerlere oturtulması(2).

II. Koleksiyonla ilgili olan istekler:

1. Koleksiyonun zenginleştirilmesi(29),
2. Bilimsel kitapların sayısının arttırılması ve çağdaş Türk yazarlarının eserlerinin sağlanması(3),
3. Danışma eserlerinin sayısının arttırılması(1),
4. Ödünç Kitap Verme Servisindeki kitapların güncelleştirilmesi(3),
5. Günlük gazetelerin sağlanması, süreli yayınların zenginleştirilmesi ve düzenlenmesi(6),
6. Kitap dışı materyalin sağlanması(2).

III. Personelle ilgili istekler:

1. Personel sayısının arttırılması(1),
2. Osmanlıca bilen kütüphanecilerin olması(1),
3. Kütüphane personelinin okuyuculara daha iyi davranması(2).

IV. Kütüphane hizmetleriyle ilgili istekler:

1. Kütüphanenin ders çalışma yeri olmaktan kurtarılması(1),
2. Kütüphanede sessiz bir ortamın sağlanması(5),
3. Çantayla gelenlerin Kütüphaneye alınmaları(1),
4. Katalogların yeniden düzenlenmesi(9),
5. Yazma eserler katalogunun yeniden düzenlenmesi ve telif ve istinsah tarihlerinin ayrı ayrı yazılması(2),
6. Bibliyografya bölümü kurulması(1),
7. Kütüphanenin tatil günlerinde(Cumartesi ve Pazar) ve mesai saati bitiminden sonra da açık bulundurulması(8),
8. Evde yararlanmak üzere birden fazla kitap ödünç verilmesi(4),
9. Ödünç kitap verme süresinin 15 gün olarak uzatılması(2),
10. Bilimsel kitapların da evlere ödünç verilmesi(1),
11. Fotokopi makinası sağlanması(4),
12. Kütüphanenin tanıtımının yapılması(2),
13. Yeni gelen yayınların duyurulması(1),

Yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu Kütüphanede verilen hizmetten memnun olmaıklarını belirtmişlerdir. Genel olarak Kütüphane yapısı ve okuma salonu iyi bir hizmet vermeye elverişli değildir. Kütüphane öğrencilerin ders çalıştıkları, okulda verilen ödevlerini yaptıkları bir yer haline gelmiştir. Burada okuyucuların sigara içebilecekleri bir yer ve bazı gereksinimlerini karşılayabilecek bir kantin yoktur.

Kütüphane koleksiyonu da yetişkinlerin gereksinimlerini karşılayacak yeterlilikte ve zenginlikte değildir. Bilimsel ve çağdaş Türk yazarlarının eserleri son derece azdır. Süreli yayınların sayısı yetersiz olup, günlük gazeteler Kütüphaneye alınmamaktadır. Yetişkinlerin eğitimleri için

baçınılmaz bir gereklilik olan gör-ışit materyali ise hiç yoktur.

Kütüphane personeli yetişkinlere yeterli bir hizmet verecek sayıda ve yetenekte değildir. Ayrıca okuyucularla yeterince ilgilenilmemekte ve güler yüzlü davranılmamaktadır.

Kütüphanenin çalışma saatleri yetişkinlerin yararlanmalarına uygun değildir. Kataloglar ise son derece düzensizdir. Evlere Odunç Kitap Verme Servisinde bilimsel kitapların sayısı çok azdır. Okuyuculara bir hafta süreyle 1 kitap ödünç verilmekte olup, bu sayı yetersizdir. Oysa, 1978 yılında kabul edilen Kütüphanelerden Halka Odunç Kitap Verme Servisi Yönetmeliği'nin 11. maddesinde bir okuyucuya bir hafta süreyle üç kitap ödünç verilebileceği ve her kitabın okuyucuda kalma süresinin 7 gün olduğu belirtilmektedir. Kütüphanede yönetmeliğin bu maddesi uygulanmamaktadır.

Kütüphanede yetişkin eğitimi çalışmaları içinde yer alan kültürel etkinlikler düzenlenmemekte, yetişkinleri Kütüphaneye çekecek ve onlara Kütüphaneyi tanıttacak çalışmalar yapılmamaktadır. Kütüphanede okuyucuların fotokopi isteklerini karşılayacak bir fotokopi makinası yoktur.

V. BÖLÜM: ELEŞTİRİ VE ÖNERİLER

Cebeci Halk Kütüphanesinde Yetişkinlere Verilen Hizmetin Eleştirisi:

Cebeci Halk Kütüphanesinden yararlanan yetişkinlerin sayısı son derece düşüktür. Kütüphaneden daha çok öğrenciler yararlanmaktadır. İFLA Standartlarına göre nüfusun 1/3'ünün çocuk olduğu kabul edilmektedir.^{1/} Bu orana göre nüfusun 2/3'ü de yetişkindir. Cebeci semtinin 1981 yılı nüfusunun 94341 kişi ve yetişkinlerin de $94341:3 \times 2 = 62894$ kişi olduğunu varsayalım. Buna göre 1981 yılında Kütüphaneden 62894 yetişkinin % 2'si (1266 kişi) yararlanmıştı.

Yetişkinlere hizmet için Kütüphane tarafından hiç bir çaba gösterilmemektedir. Semtte yetişkinlerin de bulunduğu gerçeği unutulmuştur. Oysa bir halk kütüphanesinin önemli bir görevinde yetişkinlere hizmet etmek ve onların kendi kendilerini eğitmelerine yardımcı olmaktır. Ülkemizdeki diğer halk kütüphanelerinde olduğu gibi Cebeci Halk Kütüphanesinde de bu gerçek unutulmuştur.

Kütüphaneye ait bilgileri aldığımız "Halk ve Çocuk Kütüphaneleri İstatistik Çizelgesi" bize yetişkin okuyucu sayısı hakkında yeterli bilgi vermemektedir. Çünkü bu istatistiklerde okumak üzere aldıkları kitapların konularına göre yetişkin okuyucu sayıları verilmektedir. Oysa aynı okuyucu bir yıl içinde çeşitli konularda birden fazla kitap almış olabilir. Evlere Ödünç Kitap Verme Servisi'ne kayıtlı olan yetişkinlerin sayısı da bilinmemektedir. Çünkü üye kayıt defterinde, kayıt yapılan her üyeye yeni bir üye numarası verilince, üyenin yaşı, mesleği belirtilmemektedir. Bu nedenle üyenin yetişkin olup olmadığı saptanamamaktadır. Ayrıca üyeliğe ayrılanlarla, uzun süredir Kütüphaneden yararlanmayanlar üye kayıt defterinden silin-

memekte, halen üye gibi gözükmektedir. Bu Servis'in görevlisiyle yaptığımız işbirliği sonucunda Kütüphane'den düzenli olarak yararlanan 77 yetişkin okuyucu olduğunu saptadık.

İstatistiklerde, diğer okuyucu gruplarında olduğu gibi yetişkinlerin yalnızca cinsiyetleri belirtilmekte, mesleki durumları ise işaretlenmemektedir. Oysa günlük ve aylık olarak tutulan istatistiklerde yetişkinlerin meslekleri belirlenmektedir. Ancak yıllık istatistiklere bu durum yansıtılmamaktadır.

Uyguladığımız anketin sonuçlarında da görüldüğü gibi yetişkin okuyucuların en önemli özelliği erkeklerin sayıca kadınlardan fazla olmasıdır. Yetişkinlerin büyük bir çoğunluğu 18-30 yaş grubuna girmektedir. Kütüphane'den daha çok genç yetişkinler diyebileceğimiz bir kesim yararlanmaktadır. Kütüphane'ye gelen yetişkinlerin çoğunluğu üniversite öğrencisidir. Bunu öğretmen ve memurlar izlemektedir. Diğer meslek gruplarından olanların sayısı oldukça düşüktür. Ev hanımları ise Kütüphane'ye pek ilgi göstermemektedirler.

Yetişkinler, Kütüphane'ye daha çok belli bir bilgiyi bulmak amacıyla gelmektedirler. Bunda yetişkinlerin çoğunluğunu oluşturan üniversite öğrencilerinin dersleriyle ilgili olarak, Kütüphane'yi zorunlu olarak kullanmaları etkili olmaktadır. Oysa yetişkinlerin daha çok boş zamanlarını değerlendirerek ve ödünç kitap almak için gönüllü olarak Kütüphane'ye gelmeleri beklenirdi.

Kütüphane'nin çalışma saatleri yetişkinlerin yararlanmalarına uygun değildir. Yetişkinlerin büyük çoğunluğunu oluşturan üniversite öğrencileri Kütüphane'nin açık olduğu saatlerde derslere devam etmek ve diğer meslek gruplarından olanlar da çalışmak zorundadırlar. Cumartesi günleri Kütüphane açık olduğu halde Evlere Ödünç Kitap Verme Servisi kapalıdır. Oysa Cumartesi ve Pazar günleri yetişkinlerin bu

servisten yararlanmaları için en uygun günlerdir.

Kütüphanenin oluma materyali sağlama hizmetini tamamlayan, yetişkinlerin eğitiminde son derece etkili olan ve onların aktif olarak katılabilecekleri kültürel etkinlikler (kitap tartışma toplantıları, konferanslar vb.) Cebeci Halk Kütüphanesinde düzenlenmemektedir. Anket sonucunda yetişkinlerin Kütüphanede kültürel etkinlikler düzenlenmesini istedikleri anlaşılmıştır.

Ayrıca Kütüphanede sakatlar, hastalar, yaşlılar, tutuklular gibi özel yetişkin gruplarına hizmet verilmemektedir.

Eylül 1981'de Kültür Bakanlığınca hazırlanan Kütüphanelerde Eğitimci ve Kültürel Faaliyetler Yönetmeliği'nde ^{2/} eğitsel ve kültürel faaliyetler, yalnızca Kütüphane haftası ve ulusal bayram günlerinde konferanslar, kitap ve fotoğraf sergileri düzenlene olarak kabul edilmiştir.

Kütüphane koleksiyonu yetişkinlerin gereksinimlerini karşılayacak nitelik ve nicelikte değildir. Koleksiyonun % 73'ü yabancı dil, Arap harfli basma ve yazma eserlerdir. Yetişkinlerin yararlanabilecekleri Türkçe kitap sayısı 12341 (% 27)'dir. Bu durumyla Kütüphane, halk kütüphanesinden çok, bir araştırma kütüphanesi özelliğini taşımaktadır. 1981 yılında Cebeci semtinde yaşayan yetişkinlerin 62894 kişi olduğunu varsayarsak, kişi başına 0.19 kitap düşmektedir. Diğer bir deyişle 5 yetişkine yalnızca 1 kitap düşmektedir.

Wheeler'e göre nüfusu 50.000 kişi olan bir yöredeki halk kütüphanesinde 1 kişi için 2 kitap bulundurulması gerekmektedir. ^{3/} Buna göre Cebeci Halk Kütüphanesinde yetişkinlere yeterli bir hizmet verebilmek için 125788 kitap gerekmektedir. Ülkemizin koşulları gözönüne alındığında hiç olmazsa yetişkin başına 1 kitap düşmesi amaç edinilmelidir. Yapılan anket sonucunda da yetişkinlerin çoğunluğunun

Kütüphane koleksiyonunu yeterli bulmadıkları anlaşılmıştır.

Kütüphane bütçesinden yayın alımı için çok az miktarda para ayrıldığından, satınalma yoluyla Kütüphaneye girilen kitap sayısı son derece az olmaktadır. Daha çok kişi ve kuruluşlardan bağış yoluyla kitap sağlanmaktadır. Bu kitapların çoğunluğu yetişkinlerin gereksinimlerine cevap vermekten uzaktır. Genel olarak koleksiyonun yıllık gelişme hızı son derece düşüktür.

Satınalma yoluyla kitap sağlanırken okuyucu araştırması yapılmamakta, yetişkinlerin istekleri gözönünde tutulmamaktadır. Satın alınması önerilen kitaplar Kültür ve Turizm Bakanlığı Kitap ve Süreli Yayınları Seçme Kurulunun onayına sunulmakta, bu kurul Kültür Bakanlığı Kitap ve Süreli Yayınları Seçme Kurulu Yönetmeliği'⁴ ne göre seçim yapmaktadır. Bugüne kadar, kitap seçiminde yansız bir tutum uygulanmamış, değişen iktidarların politikalarına uygun kitaplar sağlanmıştır.

Kütüphanenin tüm koleksiyonu incelendiğinde roman türü kitapların % 23, roman-dışı kitapların ise % 77 oranında olduğu görülmektedir. Fakat yetişkinlerin yararlanabilecekleri Türkçe kitapların konuları incelendiğinde roman türü kitapların oranının % 34(4197) olduğu görülür. Evlere Ödünç Kitap Verme Servisinin kitapları incelendiğinde bunun tam tersini görmek mümkündür. Kitapların % 70(2756)'i roman türüdür. Yetişkinlerin kendi kendilerini yetiştirmelerini ve yeni beceriler kazanmalarını sağlayacak bilimsel eserlerin sayısı son derece azdır. Örneğin, ev hanımlarının ev ekonomisi(640) konusunda yararlanabilecekleri kitapların sayısı yalnızca 26'dır. Sağlık konusunda ise Kütüphanede 98 adet kitap vardır.

Çağdaş Türk yazarlarının eserlerinin sayısı da yok denecek kadar azdır. Bazı yazarların (Feyami Safa, Sevda

Sezer, Reşat Nuri Güntekin, Halide Edip Adıvar, Ömer Seyfettin vb.) tüm eserlerini görmek mümkünken, çağdaş Türk yazarlarının kitaplarının sayısı birer adedi geçmemektedir. Yetişkinlerin istekleri arasında, bilimsel eserlerin ve çağdaş Türk yazarlarının eserlerinin sağlanması da bulunmaktadır.

Koleksiyonda bulunan süreli yayınların sayısı yeterli değildir. Yetişkinlerin eğitimi için son derece gerekli olan görsel-ışitsel materyal ise hiç yoktur.

Yetişkinlerin ödünç aldıkları kitapların konuları incelendiği zaman, roman, sosyal bilimler ve tarih-coğrafya konularındaki kitapların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Kütüphanenin deposunda bulunan kitaplar evlere ödünç verilmemekte, okuyucular bu kitaplardan salonda okumak üzere yararlanabilmektedirler. Evlere Ödünç Kitap Verme Servisi'nden Kütüphane dışında okumak üzere kitap verilmektedir. Bu Servis'in istatistikleri incelendiği zaman, yetişkinlerin tamamına yakınının roman türünde kitap ödünç aldıkları görülmektedir. Yetişkinlerin 1961 yılında okuma salonunda okumak üzere aldıkları kitapların konuları incelendiğinde de roman-dışı kitapların, romanlara oranla daha çok kullanıldığı (% 88'e karşı % 12) görülmektedir. Yaptığımız ankette ise, yetişkinlerin Evlere Ödünç Kitap Verme Servisi'nden ve okuma salonunda yararlanmak üzere Kütüphane deposundan % 24 oranında roman, % 76 oranında roman-dışı kitaplar ödünç aldıkları saptanmıştır. Bu da yetişkinlerin roman-dışı kitaplara daha çok ilgi duyduklarını, fakat Evlere Ödünç Kitap Verme Servisi'nde bu tür kitapları pek bulamadıkları için roman türü kitapları okumak zorunda kaldıklarını göstermektedir.

Kütüphane'nin katalogları son derece düzensizdir. Yetişkinlerin aradıkları kitapları katalogdan bulmaları

mümlün değildir. Zaten yetişkinlerin şikâyetinde buldukları konulardan birisi de katalogların düzensizliğidir.

Cebeci Halk Kütüphanesinde 1981 yılında Kütüphanecilik Bölümünü bitirmiş yalnız bir kütüphaneci görev yapmıştır. IFLA Standardlarına göre 150.000 kişilik nüfusu olan yörelerde her 2500 kişiye hizmet verecek bir kütüphaneci bulunmalıdır.^{5/} Ülkemizin koşullarına göre her 5000 kişiye hizmet vermek için bir kütüphaneci gerektiğini varsayarsak, bu durumda Cebeci Halk Kütüphanesinde 18 kütüphaneciye gereksinim olduğu görülür. Bu kısa sürede çözümlenecek bir sorun değildir. Her 10.000 yetişkin için bir kütüphanecinin hizmet vermesi gerektiğini varsayarsak, bu durumda da 6 kütüphaneciye gerek vardır. Ayrıca yetişkinlere hizmet verecek kütüphanecilerin yalnızca kütüphanecilik konusunda bilgilerinin olması yeterli değildir. Bu tür kütüphanecilerin yetişkin psikolojisi ve eğitimi konusunda da eğitilmeleri gereklidir.

Cebeci Halk Kütüphanesinin binası, planının kütüphaneciler ile mühendis ve mimarların işbirliği sonucu yapılmasına rağmen yetişkinlere hizmet verecek nitelikte değildir. Binanın ilgi çekecek hiç bir özelliği yoktur. Yatay genişlemesi gerekirken, dikey olarak büyütülmüştür. Binada bir konferans salonu, okuyucuların sigara ve çay içebilecekleri bir yer bulunmamaktadır.

Yetişkinlere hizmet veren bir halk kütüphanesinde görsel-işitsel materyal için ayrı bir salon, film gösterileri, tartışma grupları ve konferanslar gibi kültürel etkinlikler için de ayrı bir salon gereklidir. Cebeci Halk Kütüphanesinde bu tür salonlar yoktur.

Kütüphane bütçesinden yayın satın alınması için çok az bir ödenek ayrılmaktadır. Yayın satın alımı, kârtasiye, benzeri maddeler, cilt ve baskı-yayın giderleri için ayrılan ödenekten yapılmaktadır. Standardlara göre bütçenin % 15-18'i kitap ve kitap dışı materyallerin satın alınmasına ayrılmalıdır. Yayın satın alınması için ayrılan paranın % 25'i gençlerin ve çocukların kitaplarına, % 25'i yetişkinlerin romanla-

rına, % 50'si yetişkinlerin roman-dışı kitaplarıyla, danışma yapıtlarına ve süreli yayınlara harcanmalıdır.^{6/} Cebeci Halk Kütüphanesi bütçesinden yayın satın alınması için her yıl % 1-2 oranında bir ödenek ayrılmaktadır. Bu miktarla yetişkinlere yeteri kadar kitap sağlamak mümkün değildir.

Görüldüğü gibi, Cebeci Halk Kütüphanesi yetişkinlere yeterli olarak hizmet verecek kaynaklardan yoksundur. Kütüphane yöneticisi ile yaptığımız görüşmede, kütüphanenin yetişkinlere yeterli bir hizmet verecek kaynaklara sahip olmadığını ve gerçekte bir "araştırma kütüphanesi" olduğunu belirtmiştir.^{7/} Ayrıca yetişkinleri Kütüphane'ye çekmek için hiç bir çaba gösterilmemektedir. Yalnızca güncelliğini yitirmiş roman türü kitaplarla yetişkinlere hizmet verilmeye çalışılmaktadır.

Yetişkinlere yeteri derecede hizmet veremeyen Kütüphane'nin, kısa dönemde yetişkin eğitimi yapması beklenemez. Ancak, Kütüphane kaynaklarıyla yetişkinlere etkin bir hizmet verecek düzeye ulaştığında yetişkinlerin eğitimine gereken önemi vermelidir.

Cebeci Halk Kütüphanesi'nde Uygulanacak Yetişkin Eğitimi ile İlgili Öneriler:

Bu bölümde Cebeci Halk Kütüphanesi'nin yetişkinlerin eğitiminde etkin bir rol oynayabilmesi için yapılması gerekli işler konusunda önerilerde bulunacağız.

Önerilerimizi, tezimizin II. Bölümünde anlattığımız ve bir halk kütüphanesinin yetişkinlere sunması gerekli hizmet türlerine uygun olarak vereceğiz.

1. Okuma Eğitimi:

Öncelikle Kütüphane'nin yalnızca öğrencilerin yararlandığı okul kütüphanesi özelliğinden kurtarılması, yetişkinlerin de yararlandığı gerçek bir halk kütüphanesi özelliğinin

kazandırılması gerekir.

Kütüphane Sebeci semtinde yaşayan tüm yetişkinlere okuma alışkanlığı kazandırmaya çalışmalıdır. Bu nedenle yetişkinleri Kütüphaneye gelme yolları aranmalıdır. Bilindiği gibi 1981 yılında "Okuma-Yazma Seferberliği" başlatılmıştır. Bu amaçla Halk Eğitim Merkezleri çeşitli ilkokullarda yetişkinler için okuma-yazma kursları açmaktadır. Kütüphane, kurslara devam eden yetişkinlere kitap götürmeli, onların okuma alışkanlığı kazanmalarına yardımcı olmalıdır.

2. Materyal Sağlama:

Kütüphane koleksiyonunda yetişkinlere yönelik kitaplar hem sayı hem de nitelik yönünden yetersizdir. Koleksiyonda bulunan yazma, eski harfli basma ve yabancı dil eserler Millî Kütüphaneye devredilmeli, Kütüphane "araştırma kütüphanesi" özelliğinden kurtarılmalıdır. Koleksiyonun daha çok satın alma yoluyla geliştirilmesine ağırlık verilmelidir. Kitap seçiminde yetişkinlerin ilgi ve istekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Yetişkinlerin bilgi ve becerilerini arttıracak, onlara yeni beceriler kazandıracak bilimsel kitaplara ağırlık verilmelidir. Semtte yaşayan her yetişkine bir kitap sağlanması hedef alınmalıdır.

Resmî Kuruluşlar ve kişiler tarafından bağışlanan kitaplar içinden seçim yapılmalıdır. Kütüphanede yeteri sayıda Kütüphanecilik Bölümü mezunu kütüphaneciler görev aldığı anda, kitap seçimi Kütüphaneye bırakılmalıdır. Seçimde yansızlık ilkesi uygulanmalı, çağdaş Türk yazarlarının eserleri en kısa sürede sağlanmalıdır.

Süreli yayınların sayısı arttırılmalı, günlük gazeteler Kütüphaneye alınmalıdır. Vısa zamanda görsel-işitsel materyallerden bir koleksiyon oluşturmaya başlanılmalıdır. Çünkü yetişkinlere yönelik film gösterileri, müzik konserleri

gibi programların düzenlenmesi için görsel-işitsel materyallere gerek vardır.

Kütüphane bütçesinden yayın ve görsel-işitsel materyaller satın almak için yeterli miktarda ödenek ayrılmalıdır. Bugünkü koşullar içinde bütçenin % 10'u bu harcamalara ayrılmalı, ileride kademeli olarak arttırılmalıdır.

Kütüphane deposunda bulunan kitaplar da evlerde okunmak üzere ödünç verilmeli, Evlere Ödünç Kitap Verme Servisinin kitapları en kısa sürede güncelleştirilmelidir. Okuyuculara ödünç verilen kitap sayısı arttırılmalı ve ödünç verme süresi uzatılmalıdır. En azından bir defada iki hafta süreyle, üç kitap ödünç verilmelidir.

3. Danışma Hizmeti:

Cebeci semtinde yaşayan yetişkinlere iyi bir danışma hizmeti verebilmek için Kütüphanede halkla ilişkiler servisi kurulmalıdır. Yetişkinlerin özelliklerini, ilgi ve isteklerini saptamak amacıyla çevre araştırması yapılmalı, Kütüphaneyi yetişkinlere tanıtmak için bir tanıtma kampanyası düzenlenmelidir.

Kütüphaneyi tanıtıcı broşürler hazırlanarak halk kütüphanesinin ne olduğu, görevleri, buradan nasıl yararlanacakları yetişkinlere anlatılmalıdır.

Kütüphaneye gelen yetişkinlere görevliler ilgi göstermeli, onları Kütüphaneden soğutacak davranışlardan kaçınmalıdırlar.

Kataloglar yetişkinlerin aradıklarını kolaylıkla bulabilmelerini sağlamak için yeniden düzenlenmelidir. Katalogların nasıl kullanılacağını belirten tablolar asılmalıdır.

4. Toplumsal Kurum ve Derneklere Verilen Hizmetler:

Kütüphane yetişkin eğitimiyle uğraşan Halk Eğitim Merkezleri ve toplum yararına çalışan derneklerle işbirliği yaparak ortak programlar düzenlemeli, bu kuruluşların faaliyetlerine katılan yetişkinlere kitap hizmeti götürmelidir.

Öncelikle Kütüphane Halk Eğitim Merkezleriyle işbirliğine gitmeli, bu Merkezlerin Cebeci semtinde okuma-yazma bilmeyen yetişkinler için açtığı okuma-yazma kurslarına, yeni okuma-yazma öğrenen yetişkinlerin düzeylerine uygun kitaplardan oluşan koleksiyonlar göndermelidir.

5. Özel Gruplara Verilen Hizmetler:

Cebeci Halk Kütüphanesinden yararlanan ev hanımlarının sayısı oldukça azdır. Kütüphane ev hanımlarını çekme yollarını aranmalı, onların yararlanabilecekleri türden kitaplar sağlamalıdır.

Uzun dönemde çevrede bulunan hastanelerdeki hastalar ve tutukevindeki tutuklular hizmet kapsamı içine alınmalıdır. Bu yerlere küçük koleksiyonlar bırakılarak zaman zaman değiştirilmelidir.

Kütüphanenin çalışma saatleri yetişkinlerin yararlanmalarına uygun şekilde düzenlenmelidir. Akşam resmî dairelerin kapanış saatlerinden sonra 20.00-22.00'ye kadar ve Cumartesi-Pazar günleri Kütüphane açık olmalıdır.

6. Küçük Grup Programları:

Yetişkinler için Kütüphanede film gösterileri, konferanslar, kitap ve güncel olayları tartışma programları düzenlenmelidir. Uzun dönemde Kütüphanenin tüm kültürel etkinliklerin düzenlendiği bir merkez haline gelmesine çalışılmalıdır.

1981 yılında yürürlüğe konulan "Eğitici ve Kültürel

Faaliyetler Yönetmeliği" yeniden gözden geçirilmelidir. Yönetmelikte halk kütüphanelerini ve çalışmalarını halka duyurmak, halkın çeşitli konulardaki gereksinimlerini karşılamak ve sorunlarının çözülmesine yardımcı olmak amacıyla eğitsel ve kültürel etkinlikler düzenleneceği belirtilmelidir.

Bu etkinliklerin gerçekleştirilebilmesi için Kütüphanenin personel sayısı arttırılmalı, kısa dönemde her 10.000 yetişkin için bir Kütüphanecilik bölümü mezunu kütüphaneci görevlendirilmelidir. Bu personel için yetişkin eğitimi konusunda hizmet içi eğitim kursları düzenlenmeli, üniversitelerin Kütüphanecilik bölümlerine yetişkin eğitimi dersleri konulmalıdır.

Kütüphane binasının arkasında bulunan 740 m² lik bir arsanın satın alınmasına çalışıldığı öğrenilmiştir. Bu arsa en kısa sürede satın alınarak, yetişkinlere düzenlenecek kültürel etkinlikler için yeterli sayıda salon ve odaların bulunacağı ek bir bina inşa edilmelidir. Binada yetişkinlerin dinlenip sigara içebilecekleri bir salon ve kantin planlanmalıdır.

Gebece Halk Kütüphanesinin durumunu ülkemizdeki diğer halk kütüphanelerinin durumundan soyutlayamayız. Bu kütüphanelerden yararlanacak yetişkinlerin sayısının arttırılması için ülkemizin sosyo-ekonomik ve kültürel koşullarının iyileştirilmesi, eğitim sisteminizin değiştirilmesi gereklidir. Yetişkinler, çocukluktan başlayarak okuma alışkanlığı kazandıran, araştırmaya önem veren bir eğitimden geçirilmelidir. Böylece yetişkin durumuna geldiklerinde okuyan ve araştıran bir özelliğe bakanacaklar, halk kütüphanelerine okuma isteklerini tatmin etmek, kendilerini yetiştirmek için

sürekli olarak devam edeceklerdir. Cebeci Halk Kütüphanesi' nede yeterli ilgiyi gösterecekler, Kütüphanenin durumunun iyileştirilmesi için başında bulunacaklardır.

Bütün bu öneriler gerçekleştirildiği zaman, Cebeci Halk Kütüphanesi, yetişkinlerin eğitiminde halk kütüphanelerinin rolü konusunda öncü bir proje olarak kabul edilmeli ve etkinlikleri bütün diğer halk kütüphanelerinde de uygulanmalıdır.

7. Bölümün Dipnotları

- 1/ IFLA. Standards for Public Libraries. München, 1973. s. 24.
- 2/ "T.C.Kültür Bakanlığı Kütüphanelerde Eğitici ve Kültürel Faaliyetler Yönetmeliği" T.C.Resmi Gazete, 21 Eylül 1981 tarih ve 17465 sayı.
- 3/ Wheeler, Joseph L.-H.Goldhor. Practical administration of public libraries. New York, 1962. s. 35.
- 4/ "T.C.Kültür Bakanlığı Kitap ve Süreli Yayınları Seçme Kurulu Yönetmeliği." T.C.Resmi Gazete, 21 Eylül 1981 tarih ve 17465 sayı.
- 5/ IFLA, y.a.g.e., ss. 66-76.
- 6/ Wheeler-Goldhor, y.a.g.e., s. 464.
- 7/ İzzet Gündüz ile yapılan görüşme (3 Mart 1982).

EK-

ANKET FORMU

1. Cinsiyetiniz nedir?   ( ) Erkek   ( ) Kadın
2. Kaç yaşındasınız?   .....
3. Mesleğiniz nedir?   .....
4. Kütüphaneye niçin geliyorsunuz?
  - ( ) Belli bir bilgiyi bulmak için
  - ( ) Ödünç kitap almak için
  - ( ) Boş vakit geçirmek için
  - ( ) Ders çalışmak için
5. Nasıl kitap seçiyorsunuz?
  - ( ) Rastgele herhangi bir kitabı
  - ( ) Okumak istediğim ve ismini bildiğim bir kitabı
  - ( ) Kütüphanecinin tavsiye ettiği bir kitabı
6. Aradığınız her kitabı bulabiliyor musunuz?
  - ( ) Evet   ( ) Hayır
7. Hangi tür kitapları beğeniyor ve ödünç alıyorsunuz?
  - ( ) Genel Konular (bibliyografya, ansiklopedi, gazete, dergi, yazma eserler)
  - ( ) Felsefe (felsefe, psikoloji, mantık)
  - ( ) Din
  - ( ) Sosyal Bilimler (istatistik, siyasi bilimler, ekonomi, hukuk, ticaret)
  - ( ) Dilbilim
  - ( ) Nazari Bilimler (matematik, astronomi, fizik, kimya, jeoloji, biyoloji)
  - ( ) Tatbiki Bilimler (tıp, mühendislik, ziraat, ev ekonomisi, mamul maddeler)
  - ( ) Güzel Sanatlar-Eğlence ve Spor
  - ( ) Edebiyat (roman, hikâye, şiir, tiyatro)
  - ( ) Tarih-Coğrafya-Biyografya
8. Kütüphane koleksiyonunun sizce eksik yönleri var mıdır?
  - ( ) Evet   ( ) Hayır

9. Kütüphanede sergi, konferans, tartışma, film gösterileri gibi kültürel etkinlikler düzenlenirse katılır mısınız?

( ) Evet ( ) Hayır

10. Kütüphaneden istekleriniz nelerdir?

Ö Z E T

Şebecî Halk Kütüphanesi'nden yararlanan yetişkinlerin sayısı son derece azdır. Güncelliğini yitirmiş roman türü kitaplarla hizmet verilmeye çalışılmaktadır.

Kütüphane Şebecî Semaindeki yetişkinlere hizmet verecek nitelikte değildir. Kütüphane'de yetişkinlere eğitimsel ve kültürel etkinlikler düzenlemeye olanak yoktur. Yetişkin kitapları için bütçeden yeteri kadar para ayrılmamaktadır. Personelin çoğunluğu kütüphanecilik eğitimi görmemiştir. Ayrıca eğitimsel ve kültürel etkinlikler düzenleyecek nitelikte değildir. Yetişkinleri Kütüphane'ye çekecek tanıtma etkinlikleri yapılmamaktadır.

Yapılan anket sonucunda da yetişkinlerin kütüphanede verilen hizmetten memnun olmadıkları, Kütüphane'nin kaynaklarını yetersiz buldukları anlaşılmıştır.

Kütüphane'nin koleksiyon, bütçe, bina ve personel eksiklikleri tamamlandığında ve hizmet anlayışı değiştiğinde, yetişkinlere daha iyi hizmet verilebilecektir. Gerçek anlamda yetişkin eğitiminin yapılabilmesi, tüm yetişkinlerin halk kütüphanelerinden yararlanabilmeleri, ülkemizin ekonomik, sosyal ve kültürel düzeyinin yükselmesine bağlı olarak mümkün olacaktır.

A B S T R A C T

The number of the adults using the Cebeci Public Library is very small. The Library tries to be helpful them by lending old novels.

The Library is not properly qualified to provide service to the adults living in the area. There is no possibility of providing cultural and educational facilities. The allocated funds to get proper books for adults are not enough. Most of the personnel have not been qualified in librarianship. They do not have the capability of providing cultural and educational facilities and services to the public as well. Besides there is no attempt to attract the adults towards the Library.

As a result of the questionnaire distributed to the adults using the Library, it has been proved that the sources and the services of the Library are insufficient.

The Library will certainly be able to provide better services when the factors such as funds, personnel, building and collection are improved. Education of the adults in the real sense will only be realized whenever the economical, social and cultural development of our country is achieved.

KAYNAKÇA

- American Library Association (A.L.A.) A strategy for public library change. Proj.coor. Allie Beth Martin. Public Library Association, 1972.
- "Ankara'da Cebeci Semt Kütüphanesi yapısının temeli atıldı." Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, 16, 1(1967), 147-148.
- Boles, Suzanne and Barbara D.Smith. "The learner's advisory service." Library Trends, 28, 2(1979), 165-178.
- Cumhuriyetin 50. Yılında Ankara; 1973 il yillığı. Ankara, 1973.
- Dalton, Phyllis I. "Money upping the states' ante for libraries." American Libraries, 8, 11(1977), 621.
- Dibba, Ebou. "Catering for the unconverted." Library Association Record, 79, 10(1977), 560.
- Dickerman, Watson. Türkiye'de halk eğitimi. Ankara: Maarif Basımevi, 1956.
- Ersoy, Osman. Halk kütüphaneleri üzerine bir araştırma. Ankara: Güven Matbaası, 1966.
- Geray, Cevat. Halk eğitimine giriş. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi, 1970.
- Griffiths, T.Elwyn. "Adult education and libraries in Sweden." Library Association Record, 73, 6(1971), 105-107.
- IFLA. Standards for public libraries. München: Verlag Dokumentation, 1973.
- Irving, Anne. "New direction for libraries." Library Association Record, 81, 4(1979), 179, 181.

- Jessup, Franks W. "Libraries and adult education." Unesco Bulletin for Libraries, 27, 1973, 306-315.
- Kaptan, Saim. Bilimsel araştırma teknikleri. Geliştirilmiş 2. bsm. Ankara: Tekişik Matbaası, 1977.
- Kılıç, Eşref. Halk eğitiminde kuram ve uygulama. Ankara: TODAİDE, 1981. (Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü yayınları no: 190)
- Lee, Robert Ellis. "Adult education." In: Encyclopedia of Library and Information Science. Ed.by. Allen Vent, Harold Lancour. asst.by William Z. Nasri. New York: Marcel Dekker, 1968. l.c. 88-98.
- Library and Information Science Abstracts. London: Library Association, 1969-
- Library Literature. New York: The H.W.Wilson Company, 1936-
- Lyman, Helen Huguenor. "Literacy education as library community service." Library Trends, 28, 2(1979), 193-217.
- McColvin, Lionel R. Halk kütüphaneleri yayma faaliyeti. Çev. Berin U.Yurdadoğ. Ankara: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 1963. (UNESCO Türkiye Millî Komisyonu yayımları kütüphanecilik el kitapları 4)
- Sağlamtuğ, Tülin. Ankara'da halk kütüphanesi hizmeti. Hacettepe Üniversitesi. MESEF. Kütüphanecilik Bilim Dalı (Basılmamış) Doktora Tezi. Ankara, 1980
- Savaşçı, Abdullah-Nurten Eke. Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası. Ankara: Güven Matbaası, 1976.

- Thomsen, Carl-Edward Sydney-Miriam Tompkins. Yetişkinlerin eğitiminde halk kütüphaneleri. Ankara: UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, 1962.
- Türk Kütüphaneciler Derneği Fülteni. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 1952-
- Türkiye Bibliyografyası. İstanbul: Maarif Basımevi; Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1934-
- T.C.Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. Halk ve çocuk kütüphaneleri istatistik çizelgeleri (1977-1981) (Metin basılmamıştır.)
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. Yaygın eğitim özel ihtisas komisyonu raporu. Ankara, 1971.
- T.C. Kültür Bakanlığı. "Kitap ve Süreli Yayınları Seçme Kurulu Yönetmeliği." T.C.Resmî Gazete, 21 Eylül 1981 tarih ve 17465 sayı.
- T.C. Kültür Bakanlığı. "Kütüphanelerde Eğitici ve Kültürel Faaliyetler Yönetmeliği." T.C.Resmî Gazete, 21 Eylül 1981 tarih ve 17465 sayı.
- T.C. Kültür Bakanlığı. Kütüphanelerden halka ödünç kitap verme servisi yönetmeliği. Ankara, 1978. (Teksir)
- T.C.M.E.B. Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü. Okuma-Yazma Seferberliği. Ankara, 1981.
- Türkiye Makaleler Bibliyografyası. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi; Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1952-
- Türkiye'de Yaygın Eğitim Semineri. Eskişehir, 29-31 Ocak 1975. Türkiye'de yaygın eğitim (seminer tebliğleri.) Eskişehir:İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, 1975.
- Wheeler, Joseph L.-R.Goldhor. Practical administration of public libraries. New York: Harper, 1962.